

Огляд

САМОВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ (NET BILLING):

Базові аспекти реалізації та основи правового регулювання в Україні

Цей документ дозволяється копіювати з некомерційною ціллю без спеціального дозволу ГО «Еко клуб», однак посилання на джерело інформації є обов'язковим.
Розповсюджується безкоштовно.

Посібник виготовлено у рамках проєкту «Закриття циклу: справедливий енергетичний перехід, розроблений містами та регіонами», що фінансується Європейською Комісією, та проєкту «Еконет. Посилення транснаціональної мережі НУО для захисту клімату та захисту довкілля», що реалізується у співпраці із Austausch e.V та за фінансової підтримки «Хліб для світу».

Зміст посібника є виключною відповідальністю ГО «Еко клуб» і не обов'язково відображає думку Європейського Союзу чи фонду Austausch e.V і «Хліб для світу».

Фінансується
Європейським Союзом

AUSTAUSCH
FOR A EUROPEAN CIVIL SOCIETY

Brot
für die Welt

Еко клуб

Авторка: Ольга Савченко, партнерка ЮК «Альтело».
Співавтор: ГО «Еко клуб».
Верстка та дизайн: Влада Мельничук

ЗМІСТ

ВИКОРИСТАНІ ТЕРМІНИ	4
ВСТУП	6
1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА (NET BILLING)	7
1.1. Передумови врегулювання самовиробництва	7
1.2. Механізм самовиробництва (net billing): поняття та сутність	9
1.3. Активний споживач: визначення та порядок набуття статусу активного споживача	12
1.4. Як активний споживач може реалізовувати надлишки згенерованої електричної енергії?	13
2. МЕХАНІЗМ САМОВИРОБНИЦТВА: ШЛЯХИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ	15
3. САМОВИРОБНИЦТВО ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ: АЛГОРИТМ ДІЙ ТА ДОЗВІЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ДЛЯ УЧАСТІ В МЕХАНІЗМІ САМОВИРОБНИЦТВА	17
3.1. Алгоритм дій, необхідних для встановлення генеруючої установки, що виробляє електроенергію з альтернативних джерел енергії	17
3.2. Встановлення наземної сонячної електростанції за механізмом самовиробництва	1
3.3. Встановлення дахової сонячної електростанції за механізмом самовиробництва	1
3.4. Введення генеруючої установки в експлуатацію за механізмом самовиробництва	1
3.5. Облаштування вузла комерційного обліку електричної енергії	1
4. МЕХАНІЗМ САМОВИРОБНИЦТВА ТА СУМІЖНІ ОБ'ЄКТИ СПОЖИВАЧА	35
5. ПІДТРИМКА ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА ДЛЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ СПОЖИВАЧІВ	37
6. НАЙБІЛЬШ РОЗПОВСЮДЖЕНІ ПЕРЕШКОДИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ НОРМАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	46
Додаток 1. Перелік постачальників універсальних послуг на території України, діяльність яких регламентована НКРЕКП	46
Додаток 2. Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії, що діють з 01 січня 2024 року	47
Додаток 3. Інформація Оператора ринку про середньозважені ціни, зафіксовані на ринку «на добу наперед» (РДН) та внутрішньодобовому ринку (ВДР) за 2023 рік	50
Додаток 4. Шаблон заяви про улаштування вузла обліку генеруючої установки приватного домогосподарства, що виробляє електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру	51
Додаток 5. Форма заяви про встановлення генеруючої установки	52
Додаток 6. Форма примірнього договору за механізмом самовиробництва	55

ВИКОРИСТАНІ ТЕРМІНИ

Активний споживач — споживач, зокрема, приватне домогосподарство, енергетичний кооператив та споживач, який є замовником енергосервісу, що споживає електричну енергію та виробляє електричну енергію, та/або здійснює діяльність із зберігання енергії, та/або продає надлишки виробленої та/або збереженої електричної енергії, або бере участь у заходах з енергоефективності та управління попиту відповідно до вимог закону, за умови, що ці види діяльності не є професійною та/або господарською діяльністю.

Встановлена потужність об'єкта електроенергетики — сумарна номінальна активна електрична потужність електрогенеруючого обладнання, призначеного для виробництва електричної енергії або комбінованого виробництва електричної та теплової енергії, що входить до складу об'єкта електроенергетики.

Вузол обліку електричної енергії (вузол обліку) — сукупність обладнання та засобів вимірювальної техніки, змонтованих та з'єднаних між собою за встановленою схемою для забезпечення вимірювання та обліку електричної енергії у заданій точці вимірювання.

Електропостачальник — суб'єкт господарювання, який здійснює продаж електричної енергії за договором постачання електричної енергії споживачу.

Електроустановка — комплекс взаємопов'язаних устаткування і споруд, потрібні для виробництва або перетворення, передачі, розподілу, споживання електричної енергії чи її зберігання.

Енергетичний кооператив — юридична особа, створена для здійснення господарської діяльності з виробництва, заготівлі або транспортування паливно-енергетичних ресурсів та зберігання енергії, для надання інших послуг з метою задоволення потреб його членів або територіальної громади, а також отримання прибутку відповідно до законодавства.

Енергосервіс — комплекс технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

«Зелений» тариф — спеціальний тариф, за яким закупають електричну енергію, вироблену на об'єктах відновлюваної електроенергетики, окрім великих гідроелектростанцій.

Непобутовий споживач — фізична особа-підприємець або юридична особа, яка купує електричну енергію, що не використовує для власного побутового споживання. Якщо електроустановки непобутового споживача приєднані до електричних мереж із договірною потужністю до 50 кВт, то такий споживач є малим побутовим.

Механізм самовиробництва (net billing) — механізм підтримки активних споживачів, за яким відбувається взаєморозрахунок вартості обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу генеруючими установками таких споживачів та вартості обсягу відбору ними електричної енергії з електричної мережі, **враховуючи вартість** послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії.

Передача електричної енергії — транспортування електричної енергії електричними мережами оператора системи передачі від електричних станцій до пунктів підключення систем розподілу та електроустановок споживання, а також міждержавними лініями.

Розподіл електричної енергії — транспортування електричної енергії від електроустановок виробників електричної енергії або електроустановок оператора системи передачі мережами оператора системи розподілу.

Побутовий споживач — індивідуальний побутовий споживач (фізична особа, яка використовує електричну енергію для забезпечення власних побутових потреб, що не включають професійну та/або господарську діяльність) або колективний побутовий споживач (юридична особа, створена шляхом об'єднання фізичних осіб-побутових споживачів, яка сплачує за електричну енергію за показами загального розрахункового засобу обліку в обсязі електричної енергії, спожитої для забезпечення власних побутових потреб таких фізичних осіб, що не включають професійну та/або господарську діяльність).

Постачальник послуг комерційного обліку електричної енергії (ППКО) — суб'єкт господарювання, який надає послуги комерційного обліку на ринку електричної енергії відповідно до вимог Закону України «Про ринок електричної енергії» та Кодексу комерційного обліку електричної енергії.

Постачальник універсальної послуги — визначений відповідно до цього Закону електропостачальник, який виконує зобов'язання щодо надання універсальної послуги.

Приєднання електроустановки — надання замовнику оператором системи передачі або оператором системи розподілу послуги із створення технічної можливості для передачі (прийняття) у місце приєднання електроустановки замовника відповідної потужності до електричних мереж системи передачі або системи розподілу електричної енергії.

Ринок електричної енергії — система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам.

Ринок електричної енергії «на добу наперед» (РДН) — сегмент ринку електричної енергії, на якому здійснюється купівля-продаж електричної енергії на наступну за днем проведення торгів добу.

Споживач — фізична особа, у тому числі фізична особа - підприємець або юридична особа, що купує електричну енергію для власного споживання.

Універсальна послуга — постачання електричної енергії побутовим та малим непобутовим споживачам на умовах, визначених відповідно до цього Закону по всій території України.

Черга будівництва електричної станції — група електричних установок або окрема установка, устаткування і споруди, розташовані на певній території, які функціонально пов'язані між собою і становлять єдиний комплекс, призначений для виробництва електричної енергії, що відповідно до проєктної документації на будівництво є частиною об'єкта електроенергетики, яка може складатися з пускових комплексів.

ВСТУП

Через високу вартість інноваційних технологій, до яких входять компоненти сонячних та вітрових електростанцій, із початку 2000-х років відновлювана енергетика у світі розвивалася повільно. Ураховуючи це, уряди розвинених країн шукали можливості прискорити розвиток «зеленої» енергетики, яка забезпечує поступову відмову від використання викопного палива та зменшення негативного впливу на довкілля, сповільнення зміни клімату.

Першим таким механізмом став «зелений» тариф, який ще у 2001 році був впроваджений у Німеччині, щоб стимулювати розвиток відновлюваної енергетики. Із того часу Німеччина стала лідером у розвитку «зеленої» енергетики в світі, де у 2023 році до 55% потреб країни в електроенергії забезпечували відновлювані джерела енергії (в Україні цей показник не перевищив 11%, станом на 01.02.2022 р.).

Єдиним механізмом підтримки розвитку відновлюваної енергетики в Україні першопочатково теж став «зелений» тариф, що був запроваджений у 2009 році відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу» N 601-VI від 25 вересня 2008 року. За допомогою «зеленого» тарифу в Україні, станом на 01.02.2022 року було побудовано близько 9,8 Гігават (ГВт) електростанцій з відновлюваних джерел енергії, з яких близько 7,5 ГВт — це наземні та дахові сонячні електростанції.

У 2019 році в Україні законодавчо був запроваджений також аукціонний механізм підтримки, який в силу суб'єктивних причин так і не був імplementованим донині. Наприкінці 2019 року — середині 2020 року відбулась практично повна зупинка розвитку промислової «зеленої» енергетики, і з того часу енергосистема перейшла в стан хронічних заборгованостей за вироблену відновлювану електроенергію. Водночас зростання вартості електроенергії для промислових споживачів та графіки відключень викликали широку дискусію щодо використання можливостей відновлюваної енергетики для забезпечення власного споживання.

Тож у середині 2023 року внаслідок ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» започатковано нові правові можливості для побудови більш стійкої до масованих обстрілів та децентралізованої енергосистеми. Окрім раніше впровадженого «зеленого» тарифу, одним із нових інструментів підтримки розвитку відновлюваної енергетики став механізм самовиробництва електричної енергії (net billing).

Механізм самовиробництва не є новим явищем і успішно працює у більшості розвинених країн світу. Він фактично є одним із видів прос'юмерства, тобто коли одна й та ж сама особа (фізична чи юридична особа) є і споживачем, і виробником енергії одночасно. На сьогодні кількість прос'юмерів, за даними International Renewable Energy Agency, глобально вже перевищує 240 млн. чол. І ми переконані, що ця цифра буде тільки зростати, зокрема, і завдяки реалізації потенціалу України.

1

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА (NET BILLING)

1.1. Передумови врегулювання самовиробництва

Поширення електростанцій для власних потреб (без продажу електроенергії в мережу) як в побутовому, так і непобутовому сегментах триває вже не перший рік, однак не можна стверджувати, що на сьогодні це є масовим явищем в Україні, на відміну від мережевих станцій в домашньому побутовому сегменті.

Наразі відсутні об'єктивні дані чи дослідження про кількість встановлених об'єктів відновлюваної енергетики в Україні, що функціонують виключно для забезпечення власних потреб споживачів. Проте, згідно зі статистикою продажу обладнання за 2022-2023 роки можна припустити, що більшість із таких об'єктів є даховими гібридними сонячними станціями, а значна їхня частина збудована із встановленням акумуляторної батареї.

У 2022 році, і особливо з початком регулярних відключень електроенергії внаслідок атак на енергетичну інфраструктуру, відбулась суттєва активізація встановлення сонячних електростанцій (далі – СЕС) непобутовими споживачами та побутовими споживачами з метою стабільного електрозабезпечення та самостійного споживання, без перетоків в мережу.

Щодо домашніх мережевих СЕС, то такі дані оприлюднюються. За останніми публічними повідомленнями Національної комісії, що здійснює державне регулювання в галузі енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, або Регулятор), станом на кінець 2022 року загальна потужність приєднаних до мережі домашніх сонячних станцій склала 1 385 МВт.

Водночас попри фактичну появу сонячних станцій для власного споживання у непобутовому сегментах, встановлення сонячних електростанцій для цілей самоспоживання не було врегульовано законодавством і виглядало як комбінація різних вимог.

Для встановлення СЕС для власних потреб до врегулювання цього окремими законодавчими нормами було необхідно виконати наступні вимоги:

- повідомити про таку дію постачальника універсальних послуг (далі – ПУП) та оператора системи розподілу (далі – ОСР) з метою фіксації майбутньої зміни об'єму споживання;
- здійснити будівництво СЕС, дотримуючись правил та вимог будівельного законодавства та отримавши відповідну декларацію про готовність об'єкта до експлуатації. Слід одразу вказати, що почасти ця вимога ігнорувалась;
- оптимально підключити СЕС до внутрішніх мереж задля коректного електрозабезпечення;
- встановити обмежувачі, щоб вироблена електроенергія не потрапляла в загальну мережу;
- забезпечити внесення змін в паспорт точки розподілу.

У випадку бажання продавати надлишки споживач мав укласти відповідні договори: для побутових споживачів із дозволеною потужністю генеруючої установки до 30 кВт – з постачальником універсальних послуг за «зеленим» тарифом, для споживачів із дозволеною потужністю генеруючої установки до 150 кВт – з ДП «Гарантований покупець» за «зеленим» тарифом. Також власне непобутовий споживач міг встановити СЕС чи генеруючу установку, що працює на іншому джерелі, будь-якої потужності та відпускати надлишки за «зеленим» тарифом. Проте, у такому випадку йому необхідно було отримувати технічні умови на приєднання, постанову про встановлення «зеленого»

тарифу, укласти низку договорів з ОСР та Оператором системи передачі (далі – ОСП), що робило весь процес вкрай обтяжливим для зацікавленої сторони.

Окрім того, Постановою НКРЕКП «Про внесення змін до «Правил роздрібного ринку електричної енергії» №847 від 09.05.2023 (далі – Постанова №847) було запроваджено низку змін, що розширили права споживачів електричної енергії. Зокрема, споживачі, що встановили генеруючі установки та/або установки зберігання енергії, набули прав:

- купувати у власника генеруючої установки та/або установки зберігання енергії електричну енергію, вироблену генеруючою установкою та/або установкою зберігання енергії такого споживача, за вільними цінами в обсязі, що перевищує місячне споживання електричної енергії таким споживачем за договором, укладеним між ними за домовленістю сторін;
- продавати електропостачальнику, який здійснює споживачу (власнику генеруючої установки та/або установки зберігання енергії) постачання електричної енергії, вироблену електричну енергію в обсязі, що перевищує його місячне споживання електричної енергії за вільними цінами за договором, укладеним між ними за домовленістю сторін.

Водночас нововведення до Правил роздрібного ринку електричної енергії зобов'язали електропостачальників купувати у споживача, якому електропостачальник здійснює постачання електричної енергії, електричну енергію, вироблену генеруючою установкою та/або установкою зберігання електричної енергії, в обсязі, що перевищує місячне споживання електричної енергії таким споживачем, за вільними цінами у випадку укладення договору між ними за домовленістю сторін.

Процедури та порядку дій для застосування вище описаної норми в самій Постанові № 847 не визначено, проте виходячи із загального аналізу положень Кодексу системи розподілу, Кодексу системи передачі, Кодексу комерційного обліку для застосування механізму необхідно:

- здійснити будівництво СЕС, отримавши відповідну дозвільну документацію;
- встановити вузол обліку, що фіксує об'єм споживання та відпуску;
- здійснити опломбування вузла обліку із залученням представників ОСР на місці;
- здійснити зміни у паспорт точки розподілу;
- укласти відповідний договір з ПУПом, або постачальником.

Відповідно, можливо було скористатись положеннями Постанови №847 від 09.05.2023, але з розумінням можливих труднощів, адже процедура не регламентована і в кожного ОСР може виникати своє бачення її реалізації.

На даний момент, набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» № 3220-IX від 30 червня 2023 року (далі – Закон, або Закон № 3220).

Відповідно до Закону, з 1 січня 2024 року «зелений» тариф продовжить свою дію лише для споживачів, межі дозволеної потужності генеруючих установок, яких не перевищують 30 кВт, тобто для приватних домогосподарств. Інші ж категорії непобутових споживачів матимуть змогу продавати електричну енергію, що згенерована об'єктом енергетики, котрий працює на відновлювальних джерелах, на загальному ринку електричної енергії, скориставшись при цьому механізмом ринкової премії або працюючи за механізмом самовиробництва про що йтиметься нижче.

1.2. Механізм самовиробництва (Net Billing): поняття та сутність

Із набуттям чинності Закону №3220 введено чимало новел щодо правового регулювання ринку ВДЕ. Однією з новел Закону №3220 є запровадження механізму самовиробництва, що є аналогом механізму підтримки, котрий широко застосовується в світі для об'єктів відновлюваної енергетики – Net Energy Billing (гроші за кіловати на кіловати).

Схематично механізм net billing виглядає наступним чином. Перший контур – електроенергія: надлишкова електроенергія, вироблена генеруючою установкою активного споживача, обліковується лічильником і передається в мережу, одночасно, такий споживач може отримувати з мережі електроенергію в тих обсягах, які йому необхідні для покриття свого повного споживання, зокрема, і тоді, коли власна генерація відсутня. Другий контур – фінансовий, під час якого активний споживач отримує розрахунок на віртуальний рахунок за всю електроенергію, яку відпустив у мережу по визначеній ринком чи договором ціні. Отримані на віртуальний рахунок кошти, активний споживач використовує першочергово під час розрахунків за отриману електроенергію та послуги з передачі/розподілу.

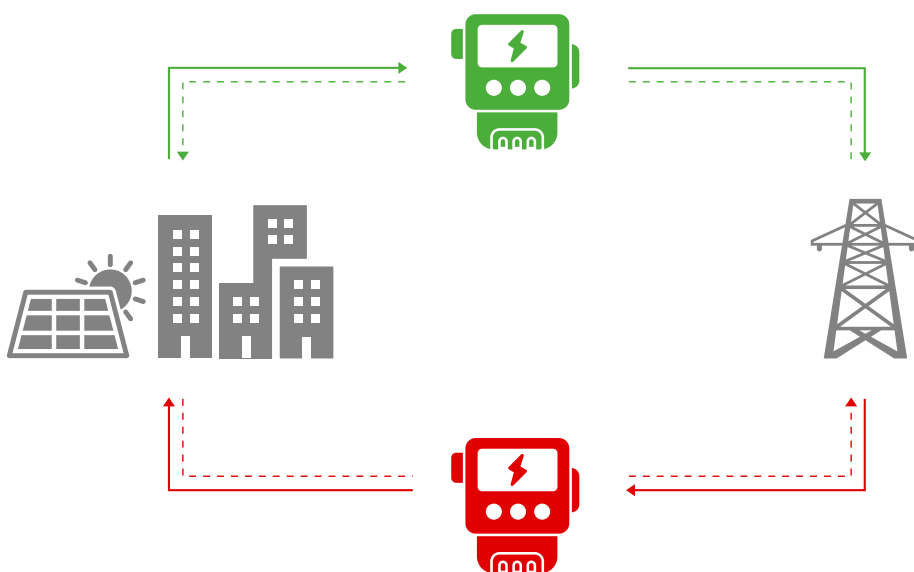

Рис.1 Схематичне зображення механізму net billing. Джерело: IRENA, 2019

Так, Законом передбачено, що кожен споживач має право встановити у межах дозволеної до споживання потужності генеруючу установку та користуватись нею для покриття власних потреб в електроенергії з можливістю відпуску надлишку в мережу.

Відпуск надлишків електричної енергії здійснюється для побутових споживачів, малих непобутових споживачів, які уклали договір з постачальником універсальних послуг (далі – ПУП) – за ціною ринку на добу наперед (далі – РДН). У випадку, якщо об'єкт використовує установку зберігання енергії, то ціна відпуску електричної енергії, за якою він може працювати з ПУП-ом, є ціною РДН загальною, що є вищим показником, ніж ціна на РДН, наприклад, у денні години. У випадку, коли малі непобутові та інші споживачі укладають договір не з ПУП-ом, а з окремим електропостачальником, вони здійснюватимуть відпуск електроенергії за вільними цінами, про які домовляться в договорі.

Визначається вартість відпущеної електроенергії щомісяця за результатами погодинного сальдування вартості обсягу відпуску електричної енергії в мережу та вартості відбору електроенергії з мережі (споживання) з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної енергії, що окремо сплачується ПУП-у або іншому електропостачальнику. За результатом місяця, станом на перше число календарного дня після завершення розрахункового періоду, кошти, що були акумульовані за відпущену електроенергію, використовуються першочергово автоматично для сплати

спожитої електроенергії та послуг із передачі та/або розподілу. Нарахування коштів за відпущені кіловати відбувається до 12 числа календарного місяця. Залишок після оплати спожитої електричної може бути виплачений споживачу до 15 числа місяця наступного за розрахунковим, або накопичений для подальшої оплати за спожиту електричну енергію із загальної мережі електропостачання.

Робота у межах механізму самовиробництва здійснюється за договором купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу.

Отже, суть механізму самовиробництва полягає у наступному: споживач встановлює для власного споживання електростанцію, яка виробляє електроенергію з відновлювальних джерел енергії. У певний період така електростанція виробляє більше електроенергії, ніж цього потребує споживач, тобто з'являються надлишки електричної енергії, які споживач може продати постачальнику електричної енергії, отримавши за це оплату від постачальника на спеціальний рахунок за цінами, визначеними Законом або вільними цінами, якщо така можливість передбачена Законом. Кошти із цього рахунку використовуються надалі, у випадку, якщо власна генеруюча установка споживача не покриває потреб споживача і він бере електроенергію з мережі для оплати такої електроенергії. Якщо після сплати за спожиту електроенергію кошти залишаються, вони можуть бути сплачені споживачу за його заявою.

Можливість скористатися перевагами механізму самовиробництва відкривається для таких видів активних споживачів:

Побутові споживачі (у приватних домогосподарствах) – при встановленні генеруючих установок, встановлена потужність яких не перевищує 30 кВт для дахових та/чи наземних і 50 кВт для дахових та/чи фасадних, що призначені для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру.

Малі непобутові споживачі – при встановленні генеруючих електроустановок, що приєднані до електроустановок, призначених для споживання електричної енергії напряму або через мережі такого споживача, за умови що встановлена потужність таких електроустановок не перевищує величину дозволеної (договірної) потужності електроустановок такого споживача, призначених для споживання електричної енергії, але не більше 50 кВт, та продажу виробленої, але не спожитої електричної енергії за механізмом самовиробництва.

Непобутові споживачі – при встановленні генеруючих електроустановок, приєднаних до електроустановок, призначених для споживання електричної енергії напряму або через мережі такого споживача, за умови, що встановлена потужність таких електроустановок не перевищує величину дозволеної (договірної) потужності електроустановок такого споживача, призначеної для споживання електричної енергії та продажу виробленої, але неспожитої електричної енергії за механізмом самовиробництва. Також власники об'єктів електроенергетики, що працюють за «зеленим» тарифом без обмеження по дозволеній потужності споживача, що користуватиметься електроенергією таких об'єктів, можуть перейти на роботу за механізмом самовиробництва. При цьому, одночасне укладення договору купівлі-продажу за «зеленим» тарифом і договору купівлі-продажу електричної енергії для самовиробництва на одну і ту саму генеруючу установку активного споживача заборонено.

Інші споживачі, зокрема, енергетичні кооперативи – при встановленні генеруючих установок, встановлена потужність яких не перевищує 150 кВт, призначених для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру, з біомаси, біогазу, гідроенергії, геотермальної енергії.

Потужність генеруючої установки активного споживача визначається номінальною потужністю інверторного устаткування такої генеруючої установки (у випадку його наявності), що забезпечує роботу генеруючої установки.

Окрім того, Законом встановлено обмеження дозволеної до відпуску в мережу електричної потужності активного споживача (крім побутового та малого непобутового споживача), яка не може перевищувати 50 % від величини дозволеної (договірної) потужності такого споживача.

Сальдування

Сальдування об'єму електроенергії відпущеної в мережу відбувається відповідно до передбаченого Законом порядку і залежить від потужності встановленої сонячної станції.

Активний споживач із встановленою потужністю **генеруючих електроустановок більше 1 МВт** втрачає статус активного споживача на календарний рік у випадку, якщо за попередній календарний рік обсяг відпуску електричної енергії, виробленої генеруючими електроустановками активного споживача, у мережу перевищив 50 відсотків загального обсягу споживання електричної енергії (із мережі та з генеруючих електроустановок активного споживача) такого активного споживача. Тобто під час механізму самовиробництва для генеруючої установки понад 1 МВт сальдування відбувається за результатами року, що означає, що в березні-вересні СЕС на 1 МВт, що працює за механізмом самовиробництва, може віддати в мережу 60% від потужності, а в жовтні-лютому – 30% від потужності, однак за умови сальдування така установка не віддаватиме більше 50% від дозволеної потужності, а значить матиме змогу продовжувати працювати за механізмом самовиробництва.

Питання сальдування відпуску надлишків для генеруючих установок до 1 МВт не врегульоване, однак, на обговореннях механізму самовиробництва в Міністерстві енергетики України було зазначено, що сальдування для установок до 1 МВт здійснюватиметься помісячно. Тобто, до прикладу, якщо споживач встановив сонячну електростанцію, потужністю 200 кВт, і в будні він споживає 120 кВт/год електричної енергії щодоби, а залишки в 80 кВт/год відпускає у мережу, у вихідні дні його споживання становить 50 кВт/год щодоби та він відпускає 150 кВт/год – такий відпуск не буде вважатись порушенням, адже сальдування відбувається за результатами календарного місяця. *Проте в період вищої річної інсоляції власнику генеруючої установки необхідно буде контролювати та, можливо, обмежувати відпуск у мережу надлишкової електроенергії. В осінньо-зимовий же період використати можливість по генерації весняно-літнього періоду не буде, адже сальдування відбуватиметься не за результатами року.*

Відповідно, враховуючи обмеження по потужності генеруючих установок для категорії побутових та малих непобутових споживачів, має сенс збільшувати дозволена потужність під час встановлення генеруючих установок, щоб покривати все споживання та мати можливість накопичувати кошти в літній період чи неробочі дні для покриття споживання при відсутності власної генерації, адже до них обмеження по відпуску в 50% не застосовуються. Для непобутових споживачів, що мають генеруючі установки до 1 МВт, доцільність збільшення потужності залежить більшою мірою від графіку роботи, адже накопичити в літній період кошти для покриття зимового періоду споживання можливості не передбачено.

Також варто враховувати, що, відповідно до нововведень Правил роздрібного ринку електричної енергії, у випадку виявлення одномоментного перевищення активним споживачем дозволеної до відпуску в мережу електричної потужності електропостачальник нараховує компенсаційний платіж у зв'язку з таким перевищенням у розмірі вартості електричної енергії за відповідну годину, який сплачується активним споживачем електропостачальнику.

1.3. Активний споживач: визначення та порядок набуття статусу активного споживача

Активними споживачами є споживачі, які мають генеруючі потужності, або установки зберігання електричної енергії для власного споживання та одночасно здійснюють перепродаж електричної енергії у мережу.

Зокрема, споживач вважається активним, коли він:

- споживає та виробляє електричну енергію;
- може здійснювати діяльність із зберігання енергії;
- має право продавати надлишки виробленої та/або збереженої електричної енергії;
- бере участь у заходах з енергоефективності та управління попитом відповідно до вимог закону, якщо це не є професійною та/або господарською діяльністю.

Активним споживачем може бути, зокрема, приватне домогосподарство, кооператив, юридична особа комунальної власності, тобто, лікарні, дитячі садочки, дитячі будинки, школи, інші установи соціально важливої та критичної інфраструктури, тощо.

Чинним законодавством гарантований викуп всього обсягу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, не спожитої та відпущеної такими активними споживачами на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва.

На сьогодні обов'язки з викупу такої електричної енергії покладено на:

- електропостачальників
- постачальників універсальних послуг для певної категорії споживачів (для індивідуальних побутових споживачів, малих непобутових споживачів, колективних побутових споживачів та гуртожитків, а також для дачних та дачно-будівельних кооперативів, садових товариств, гаражно-будівельних кооперативів).

Як отримати статус активного споживача?

Для того, щоб стати активним споживачем, опісля встановлення та введення в експлуатацію генеруючої установки, проведення влаштування вузла обліку та інших обов'язкових дій ([дивитись розділ 3 цього документу](#)), передбачених чинним законодавством та підзаконними регуляторними актами, споживачу необхідно виконати одну з наступних умов:

А) укласти договір купівлі-продажу електричної енергії з ПУП або електропостачальником за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу;

Б) за можливості встановити установки зберігання енергії з метою участі у ринку допоміжних послуг, надання послуг з балансування та купівлі-продажу електроенергії, яка використовується для зберігання енергії в установках зберігання енергії, на організованих сегментах ринку самостійно або у складі агрегованих груп.

Варто підкреслити, що пунктом 3.1.10. Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених Постановою НКРЕКП № 312 від 14 березня 2018 року, встановлено право споживача (як побутового, так і непобутового) вільно обирати електропостачальника. Водночас на практиці непобутовим споживачам доцільніше укласти договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з тим самим електропостачальником, яким вже здійснюється/планується здійснювати електропостачання на об'єкти споживача, оскільки це полегшить механізм проведення розрахунків за відпущену та спожиту електричну енергію, вироблену цим споживачем.

Водночас побутовим споживачам необхідно укласти договір про продаж електричної енергії з постачальником універсальних послуг (ПУП), оскільки тарифи постачальників універсальних послуг для побутових споживачів є фіксованими. Отже, побутовий споживач зможе споживати електроенергію вироблену встановленою генеруючою установкою, реалізовувати надлишки «самостійно» згенерованої електроенергії за цінами ринку «на добу наперед» та зарезервувати, у випадку необхідності, отримувати електричну енергію від ПУП за фіксованими тарифами.

Перелік постачальників універсальних послуг, діяльність яких регламентована НКРЕКП викладено у Додатку № 1.

1.4. Як активний споживач може реалізовувати надлишки згенерованої електричної енергії?

Для своєї роботи, відповідно до п. 7.3.1. Кодексу системи передачі, активний споживач не має отримувати окремо ліцензію на виробництво електричної енергії.

Із метою реалізації надлишків згенерованої електричної енергії, активний споживач укладає договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва. Обираючи між постачальником універсальних послуг або електропостачальником, перед укладанням договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, варто звернути увагу на складові, що формують ціни на ринку електричної енергії.

Варто зауважити, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 05 червня 2019 року № 483 (зі змінами та доповненнями), передбачено, що ціна електричної енергії для побутових споживачів є фіксованою. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. №483 зі змінами, ціна електричної енергії для індивідуальних та колективних побутових споживачів до 30 квітня 2024 року становить 2,64 грн, з урахуванням податку на додану вартість (далі – ПДВ).

Водночас для непобутових споживачів, постачання електричної енергії здійснюється за договірною ціною, яка встановлюється між споживачем та постачальником і зазвичай містить такі складові:

- вартість електричної енергії на ринку електричної енергії: ринку «на добу наперед», внутрішньодобового ринку, ринку двосторонніх договорів та балансуєного ринку. Середньозважені ціни за 2023 рік на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому ринку наведено у Додатку №3.
- тариф на послуги з передачі електричної енергії, який з 1 січня 2024 року становитиме: 0,52857 грн за 1 кВт/год. електричної енергії без врахування ПДВ.
- тариф на послуги з розподілу електричної енергії, який затверджується окремо для кожного оператора системи розподілу. Детальну інформацію про тарифи на послуги з розподілу електричної енергії, що діятимуть з 1 січня 2024 року, викладено у Додатку №2.
- податок на додану вартість (ПДВ).

Економічна складова механізму самовиробництва передбачає, що у випадку, якщо за розрахунковий період (місяць) вартість спожитої з мережі електричної енергії перевищує вартість відпущеної електричної енергії, то різниця між вартістю спожитої та відпущеної електричної енергії підлягає сплаті активним споживачем на користь постачальника.

Якщо за розрахунковий період (місяць) вартість відпущеної електричної енергії перевищує вартість спожитої електричної енергії, то, відповідно до механізму самовиробництва, різниця між вартістю

відпущеної та спожитої електричної енергії підлягає сплаті постачальником на користь активного споживача у місяці, наступному за розрахунковим.

Вартість відпущеної в мережу електричної енергії активним споживачем визначатиметься за формулою:

$$\Delta B_{\text{відпущ.}} = \sum_i^n W_i^{\text{вир.}} * T_{\text{РДН}}^i - T_{\text{ком.проп.}} * \sum_i^n W_i^{\text{спож.}}, \text{ грн,}$$

де n – кількість годин у розрахунковому періоді (календарний місяць);

$T_{\text{РДН}}^i$ – ціна на ринку на добу наперед в i -ту годину (у разі укладення договору з ПУП, у разі укладення договору за вільними цінами (не з постачальником універсальних послуг, а також інші споживачі) – тариф комерційної пропозиції (вільні ціни));

$W_i^{\text{вир.}}$ – обсяг виробленої електричної енергії понад споживання в певну i -ту годину розрахункового періоду (календарного місяця);

$W_i^{\text{спож.}}$ – обсяг спожитої електричної енергії понад вироблену в певну i -ту годину розрахункового періоду (календарного місяця);

$T_{\text{ком.проп.}}$: ціна комерційної пропозиції (без врахування плати за послуги з передачі електричної енергії та розподілу електричної енергії).

2

МЕХАНІЗМ САМОВИРОБНИЦТВА: ШЛЯХИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Як зазначали раніше, для реалізації електричної енергії, виробленої у межах механізму самовиробництва, активний споживач повинен укласти договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва. Від того, із ким буде укладено такий договір – електропостачальником чи ПУП, залежить і механізм ціноутворення.

Ціноутворення на продаж надлишків електричної енергії активних споживачів - приватних домогосподарств та малих непобутових споживачів	
Активний споживач + Постачальник універсальних послуг	Електрична енергія відпускається за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині), такому постачальнику універсальних послуг.
Активний споживач + Електропостачальник	Електрична енергія відпускається за договірними цінами.
Активний споживач, який використовує установку зберігання енергії + Постачальник універсальних послуг або електропостачальник	Електрична енергія відпускається за ціною ринку «на добу наперед», але не вище ціни, за якою постачальник універсальних послуг здійснює постачання електроенергії побутовим споживачам.

Вартість відпущеної електричної енергії активним споживачем зараховується на окремий рахунок такого активного споживача у термін, визначений правилами роздрібного ринку електричної енергії. Яким чином це відбувається?

Відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпуску та відбору електричної енергії, ураховуючи вартість послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії станом на перше число календарного дня після закінчення розрахункового періоду.

Приблизний розрахунок економічних показників, які дає механізм самовиробництва на прикладі приватного домогосподарства «П»

Приклад: 1 вересня 2023 року генеруюча установка приватного домогосподарства «П» виробила за день 50 кВт*год електричної енергії. Протягом дня домогосподарство спожило 30 кВт*год виробленої електроенергії за ціною електричної енергії для побутових споживачів – 2,64 грн за кВт*год, а надлишки – 20 кВт*год відпустила постачальнику універсальних послуг за ціною РДН, яка станом на 01.09.2023 року становила 3,75 грн за 1 кВт*год.

Так, приватне домогосподарство «П» спожило електроенергії на 79,20 грн, та продало у цей час електроенергії на 187,50 грн. Враховуючи наведене, вартість відпущеної приватним домогосподарством «П» електричної енергії перевищує вартість спожитої електричної енергії на суму 108,30 грн (187,50 грн – 79,20 грн), яка підлягає сплаті постачальником на користь приватного домогосподарства «П» у місяці, наступному за розрахунковим.

Приватне господарство «П» може самостійно відслідковувати ціни на РДН, що розміщено у вільному доступі на сайті ДП «Оператор ринку», розділ індекси РДН та середньозважені ціни. Водночас, будь-який електропостачальник зобов'язаний: у чіткій та прозорий спосіб інформувати активних споживачів про вартість відпущеної та спожитої ними електричної енергії за механізмом самовиробництва із зазначенням цін за відповідний розрахунковий період у порядку, затвердженому Регулятором.

3

ОСНОВНІ «КРОКИ» ДО САМОВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ: АЛГОРИТМ ДІЙ ТА ДОЗВІЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ДЛЯ УЧАСТІ В МЕХАНІЗМІ САМОВИРОБНИЦТВА

3.1. Алгоритм дій, необхідний для встановлення генеруючої установки, що виробляє електроенергію з альтернативних джерел енергії

Перелік дозвільної документації, необхідної для участі в механізмі самовиробництва електричної енергії, залежить від обраного споживачем алгоритму дій, які необхідно зробити споживачу. Загальний алгоритм виглядає наступним чином:

1. визначити дозволену потужність генеруючої установки, залежно від категорії та потреб конкретного споживача;
2. за необхідності, провести переобладнання мереж електропостачання об'єкту, на яке планується здійснюватися електропостачання;
3. встановити генеруючу установку, що виробляє електроенергію з альтернативних джерел енергії;
4. увести генеруючу установку в будівельну експлуатацію, відповідно до встановлених нормативними актами правил;
5. провести випробування встановленого об'єкту генерації;
6. улаштувати вузол обліку електричної енергії;
7. внести зміни до паспорту точки розподілу або отримати новий паспорт;
8. укласти необхідні договори з електропостачальником або постачальником універсальних послуг.

3.1.1. Щодо визначення потужності та переобладнання

Як було зазначено вище, реалізація механізму самовиробництва можлива лише у межах дозволеної до споживання потужності. У випадку, якщо споживання ідентичне встановленій потужності, раціональним є розгляд можливості її збільшення для встановлення потужнішої генеруючої установки та відповідної генерації більших надлишків.

За умови достатності потужності за загальним правилом, закріпленим пп. 7.13.3 Правил роздрібного ринку електричної енергії для встановлення об'єкту до 1 МВт, таке встановлення не потребує отримання технічних умов та послуги з приєднання. Водночас встановлення генеруючої установки повинно відбуватись у власних внутрішніх електричних мережах споживача до межі балансової належності та експлуатаційної відповідальності сторін.

Водночас перед будівництвом електроустановки варто перевірити стан внутрішніх мереж та за потреби їх реконструювати.

За умови необхідності збільшення потужності споживач має здійснити низку передбачених законодавством кроків.

Із початком повномасштабної війни процедура приєднання генеруючих установок до електричних мереж у нашій країні зазнала змін, що обумовлені необхідністю приєднання споживачів до елект-

ричних мереж як на тих територіях, які повернулись до відносно мирного життя, так і на тих, де досі ведуться активні бойові дії.

З огляду на це, сьогодні порядок приєднання генеруючих установок до електромережі можна умовно поділити на загальний та спеціальний.

Спеціальний порядок приєднання застосовується для таких категорій:

- об'єкти, які розташовані на територіях, де можливі або тривають активні бойові дії (території визначено наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309).
- об'єкти, які розташовані на територіях, де можливі або тривають активні бойові дії та/або на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси;
- об'єкти, що використовуються для тимчасового розміщення переміщених (евакуйованих) осіб з метою їхнього тимчасового проживання в модульних містечках;
- об'єкти, які використовуються для задоволення потреб підприємств із сфери управління Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України;
- об'єкти, які використовуються для задоволення потреб підприємств із сфери управління Міністерства економіки України;
- об'єкти, які використовуються для задоволення потреб підприємств із сфери управління Збройних Сил України, інших військових формувань України, правоохоронних органів і сил цивільного захисту.

Приєднання вищезазначених категорій об'єктів здійснюється відповідно до Порядку тимчасового приєднання електроустановок до системи розподілу у період дії в Україні воєнного стану, затвердженого постановою НКРЕКП від 26.03.2022 №352.

Для всіх інших категорій об'єктів використовується загальна процедура приєднання, передбачена Кодексом систем розподілу, що затверджений Постановою НКРЕКП від 14.03.2018 р. № 310. Приєднання генеруючих установок здійснюється шляхом підключення до електромереж оператора системи розподілу (далі - ОСР), тобто, відповідного обленерго або ДТЕК-у. До нього замовник повинен звернутися для отримання послуги з приєднання та укладання відповідного договору.

Залежно від потужності електроустановки та її віддаленості розміщення, можуть здійснюватися різні типи приєднання:

1) Стандартне приєднання. Таким типом приєднання до електромереж можуть скористатися замовники, потужність установок яких не перевищує 50 кВт, а відстань до мереж приєднання не перевищує 300 метрів.

2) Нестандартне приєднання. Таким типом приєднання до електромереж можуть скористатися замовники, потужність установок яких є більшою за 50 кВт, та відстань до мереж приєднання також перевищує 300 метрів. Варто зазначити, **що за процедурою нестандартного приєднання здійснюється як приєднання до загальної електромережі (електричних мереж ОСР), так і до електричних мереж інших споживачів.**

Передусім для здійснення приєднання до електромереж заявнику варто звернутися до ОСР, який і має надавати послугу із нестандартного приєднання. Така послуга надається ОСР на підставі типового публічного договору про нестандартне приєднання. Водночас заявник може обрати, чи буде здійснюватиметься приєднання до мереж «під ключ» або приєднання здійснюватиметься з проектуванням лінійної частини.

Приєднання «під ключ» значно полегшує обов'язки заявника. Приєднання «під ключ» здійснюється оператором системи розподілу за процедурою стандартного приєднання. Якщо ж заявником прийнято рішення щодо самостійного проектування лінійної частини електромереж, то він має таке право, проте, у такому випадку, йому варто забезпечити розробку проєктної документації на будівництво електричних мереж лінійної частини приєднання та здійснити заходи щодо відведення на користь ОСР земельних ділянок для розміщення відповідних об'єктів електроенергетики.

Попередньо ознайомитись зі змістом відповідного договору нестандартного приєднання заявник може на офіційному веб-сайті відповідного ОСР. Також зазвичай ОСР-и розміщують на своїх офіційних веб-сайтах окремі роз'яснення щодо особливостей та порядку укладення договорів із нестандартного приєднання. Після укладання відповідного договору ОСР набуває статусу виконавця послуг із приєднання.

Алгоритм дій замовника та виконавця послуги з приєднання за кожним з вищезазначених видів договорів відрізняється.

Договір із нестандартного приєднання «під ключ» передбачає, що оператор системи розподілу фактично виконує весь спектр необхідних послуг замість замовника:

- готує технічне завдання на проектування;
- забезпечує розроблення та узгодження з іншими заінтересованими сторонами проєктної документації на будівництво;
- забезпечує реконструкцію та/або технічне переоснащення електричних мереж зовнішнього електрозабезпечення електроустановок замовника (до точки приєднання електроустановок замовника);
- здійснює заходи щодо відведення земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики;
- забезпечує виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт;
- здійснює первинне підключення об'єкта замовника.

Вищезазначені послуги оператор ОСР зобов'язаний виконати після внесення замовником першого авансового платежу відповідно до договору нестандартного приєднання «під ключ». Конкретизація терміну, протягом якого ОСР-ом буде надано весь спектр послуг з приєднання здійснюється з урахуванням заявленої замовником потужності електроустановок, що належить приєднати до електромережі.

Нижче наведено таблицю із описом терміном виконання приєднання:

приєднання електроустановок, потужністю до 160 кВт (включно)	120 календарних днів, з яких 30 днів відведено для проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання
приєднання електроустановок, потужністю від 160 кВт до 400 кВт (включно)	230 календарних днів, з яких 30 днів відведено для проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання
приєднання електроустановок, потужністю від 400 кВт до 1000 кВт (включно)	280 календарних днів, з яких 45 днів відведено для проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання
приєднання електроустановок, потужністю від 1000 кВт до 5000 кВт (включно)	350 календарних днів, з яких 60 днів для проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання
приєднання електроустановок потужністю більше 5000 кВт	термін приєднання чітко не визначений та визначається з урахуванням термінів виконання відповідних заходів, згідно з проєктною документацією

Натомість у випадку укладання договору з нестандартного приєднання з проєктуванням лінійної частини приєднання замовником, на останнього покладається певне коло обов'язків. Разом із цим, на період дії воєнного стану та протягом 1 року з моменту його припинення, замовники мають право укласти з ОСР окремий договір, за яким замовник самостійно виконує роботи з проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання, будівельно-монтажні та пусконаладжувальних робіт. У такий спосіб замовник виступає підрядником будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт перед ОСР, а ОСР зобов'язаний оплатити вартість проведених замовником робіт. Водночас оператор системи розподілу не має права відмовити замовнику в укладанні такого договору, що фактично дає можливість замовнику відшкодувати вартість проведених робіт. Таке право замовники набули з прийняттям *Постанови НКРЕКП від 15.08.2023 р. № 1494 «Про затвердження Змін до Кодексу систем розподілу»*.

Відповідно до вищезазначеної Постанови, замовник зобов'язаний виконати такий алгоритм дій:

- отримати технічні умови на нестандартне приєднання до електромереж;
- розробити та узгодити з оператором системи розподілу проєктну документацію на будівництво електричних мереж лінійної частини приєднання на підставі отриманих технічних умов на нестандартне приєднання;
- сплатити вартість приєднання до електромереж у порядку та обсягах, визначених договором про приєднання (зокрема, сплатити вартість послуги за створення електричних мереж лінійної частини приєднання);
- виконати на користь ОСР будівельно-монтажні роботи;
- виконати роботи щодо будівництва електричних мереж лінійної частини приєднання від найближчої точки в існуючих електричних мережах ОСР до точки приєднання;
- забезпечити відповідність технічного стану електричних мереж лінійної частини приєднання вимогам проєктної документації та нормативно-технічних документів;

- передати у власність ОСР введено в експлуатацію електричну установку і мережі лінійної частини приєднання від найближчої точки у наявних електричних мережах ОСР до точки приєднання для подальшого здійснення ОСР державної реєстрації права власності на зазначені установки і мережі;
- передати ОСР розроблену та погоджену в установленому законодавством порядку з усіма заінтересованими сторонами проєктно-кошторисну документацію на лінійну частину приєднання;
- передати ОСР землевпорядну документацію на земельні ділянки, на яких розміщені електричні установки і мережі лінійної частини приєднання.

Водночас для виконання робіт щодо будівництва електричних мереж лінійної частини приєднання, виконання будівельно-монтажних робіт, замовник має право залучати підрядні організації.

Алгоритм дій оператора системи розподілу:

- виконати будівництво, реконструкцію чи технічне переоснащення у власних електричних мережах, якщо це передбачено проєктною документацією;
- сплати Замовнику, як підряднику будівельно-монтажних та пусканалагоджувальних робіт щодо будівництва електричних мереж лінійної частини приєднання, вартість виконаних робіт;
- надати замовнику повідомлення про надання послуги з приєднання протягом 5 робочих днів із дня підписання акта приймання-передачі виконання робіт з будівництва лінійної частини приєднання.

У випадку застосування такого алгоритму дій, ОСР має право надати замовнику обґрунтовані письмові зауваги щодо невідповідності технічного стану збудованих електричних мереж лінійної частини приєднання вимогам проєктної документації та нормативно-технічних документів. У випадку виникнення спірних питань, як замовник, так і ОСР мають право залучити представників Державної інспекції енергетичного нагляду України.

Терміни виконання ОСР послуги з нестандартного приєднання з проєктуванням замовником лінійної частини приєднання менші, ніж ті, що передбачені приєднанням «під ключ», оскільки не враховують терміни на здійснення ОСР проєктування електричних мереж лінійної частини приєднання.

Терміни виконання приєднання у випадку проєктування лінійної частини приєднання самим замовником становлять:

приєднання електроустановок, потужністю до 160 кВт (включно)	90 календарних днів
приєднання електроустановок, потужністю від 160 кВт до 400 кВт (включно)	200 календарних днів
приєднання електроустановок, потужністю від 400 кВт до 1000 кВт (включно)	235 календарних днів
приєднання електроустановок, потужністю від 1000 кВт до 5000 кВт (включно)	290 календарних днів
приєднання електроустановок, потужністю більше 5000 кВт	термін приєднання чітко не визначений та визначається, урахувавши терміни виконання відповідних заходів згідно з проєктною документацією

У будь-якому разі, під час проведення процедури нестандартного приєднання необхідно виконати 4 основні кроки.

Крок 1: Подання заяви на приєднання електроустановки, а за необхідності – декількох електроустановок.

Заявник повинен подати до ОСР заяву про приєднання електроустановки (електроустановок) певної потужності до електричних мереж системи розподілу. Така заява заповнюється за встановленою формою та може подаватися:

- замовником особисто;
- через уповноваженого належним чином представника заявника (у такому випадку до заяви додається належним чином оформлений документ, що підтверджує право на представництво інтересів особи у випадку подання заяви представником);
- поштовим рекомендованим відправленням;
- в електронному вигляді через офіційний вебсайт ОСР у мережі Інтернет із застосуванням електронного цифрового підпису.

У заяві замовник має вказати про свій намір або його відсутність щодо самостійного проєктування лінійної частини приєднання. До заяви має бути наданий відповідний пакет документів. Загальний пакет документів передбачає надання:

1. копії паспорта за відсутності унікального номера запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (для фізичних осіб);
2. копії документа, що підтверджує право власності чи користування об'єктом нерухомого майна за відсутності відомостей у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно;
3. графічних матеріалів із зазначенням місця розташування об'єкта (об'єктів) замовника, земельної ділянки замовника;
4. техніко-економічного обґрунтування.

Загальний пакет документів може бути доповненим за умови подання заяви на приєднання окремих категорій об'єктів.

- **У випадку приєднання об'єктів уперше** до загального пакету документів варто додати схему прогнозованої точки приєднання.
- **У випадку нового приєднання багатоквартирного житлового будинку** до заяви та загального пакету документів додатково додається *розрахунок навантаження об'єкта архітектури* за підписом головного інженера-проектувальника або розроблена проектна документація на внутрішні електричні мережі багатоквартирного житлового будинку, ураховуючи величину замовленої до приєднання потужності електроустановок замовника, що є частиною об'єкта архітектури (у разі збільшення потужності багатоквартирного житлового будинку), у частині об'єкта приєднання.
- **У випадку приєднання вперше об'єкта, що здійснює виробництво електроенергії з відновлюваних джерел енергії** до заяви та загального пакету документів додатково додається *інформаційна довідка-повідомлення, складена у довільній формі щодо наявності або відсутності намірів заявника брати участь в аукціоні з розподілу річної квоти підтримки*.
- **Для об'єктів нерухомого майна, що на стадії будівництва,** додається *тимчасова схема приєднання*.

Окремо варто звернути увагу на документи, що мають бути подані заявником у випадку **приєднання фотоелектричної станції, установки зберігання електроенергії та електрозарядної станції, за умови її розташування на даху чи фасаді**. Для приєднання таких об'єктів заявнику варто подати до ОСР такий пакет документів:

- *копію документа, що підтверджує право власності чи користування об'єктом архітектури або право власності чи користування частиною об'єкта архітектури, на яких розміщується або розмістять фотоелектричну станцію та/або установку зберігання електроенергії та/або електрозарядну станцію;*
- *лист-погодження від власника об'єкта архітектури про надання дозволу на улаштування точки приєднання на межі земельної ділянки власника об'єкта архітектури, на якому буде розташована відповідна фотоелектрична станція, установка зберігання електроенергії та/або електрозарядна станція;*
- *графічні матеріали із зазначенням (вказанням) місця розташування об'єкта (об'єктів) замовника, земельної ділянки замовника;*
- *за умови приєднання фотоелектричної станції та/або установки зберігання електроенергії та/або електрозарядної станції вперше, замовник також повинен надати *схему прогнозованої точки приєднання*.*

Протягом одного робочого дня з дати реєстрації заяви на приєднання ОСР повідомляє замовника про отримання заяви та внесення її до реєстру. Одночасно від дати подання заяви про приєднання вважається укладеним і договір про приєднання («під ключ» або з проектуванням лінійної частини приєднання).

Для уточнення будь-яких питань щодо механізму приєднання електроустановок, зокрема, отримання бланків заяв, уточнення термінів виконання послуг із приєднання, замовник може звернутися до сервісного центру обслуговування клієнтів відповідного ОСР, що працює за механізмом «єдиного вікна». Механізм **«єдиного вікна»** надає можливість взаємодії розробників проектної документації, її замовників, операторів систем розподілу, виконавців будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт із заінтересованими особами, зокрема, із органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

Станом на зараз не всіма ОСР в Україні передбачено обробку запитів заявників шляхом онлайн-звернень, проте, ОСР мають забезпечити розміщення інформації щодо графіків роботи та способів звернення до служби «єдиного вікна» на власних веб-сайтах.

Крок 2: Розроблення технічних умов

Після подання заяви на приєднання, ОСР здійснює розроблення та надання замовнику технічних умов на приєднання, рахунка та розрахунку вартості плати за приєднання до електричних мереж. Видача технічних умов на приєднання для замовників є безкоштовною, натомість, послуга з фактичного приєднання електроустановок до мережі оператора системи розподілу є платною.

Для того, аби замовник міг попередньо розрахувати вартість приєднання, Національною комісією, що здійснює регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП) було розроблено спеціальний онлайн-калькулятор, який надає орієнтовний розрахунок вартості з нестандартного приєднання. Цей онлайн-калькулятор розміщено на офіційному сайті НКРЕКП за посиланням: www.nerc.gov.ua/calculator-nonstandart.

Фактична плата за приєднання до електричних мереж ОСР визначається згідно з кошторисом, який є невід'ємною частиною відповідної проектної документації. За умови нестандартного приєднання «під ключ», проектна документація, а відповідно і кошторис, розробляється ОСР. Якщо замовником самостійно здійснюється проектуванням лінійної частини приєднання, то такий замовник має забезпечити розробку проектної документації та узгодити її з ОСР та іншими заінтересованими сторонами. У випадку непогодження проектно-кошторисної документації замовника зі сторони ОСР, замовник має право на доопрацювання такої документації протягом 30 робочих днів від дня отримання зауваг від ОСР.

Варто звернути увагу на те, що технічні умови також можуть містити інформацію щодо встановлення та влаштування вузлів комерційного обліку, за необхідності встановлення, налаштування або модернізації вузла обліку.

Встановлення і влаштування вузла комерційного обліку здійснюється ОСР, проте замовник має право самостійно придбати засоби комерційного обліку, автоматичні вимикачі, пристрої захисного відключення тощо. У такому випадку від вартості встановлення та влаштування вузла комерційного обліку віднімається сума коштів, витрачена замовником на придбання відповідного обладнання.

Крок 3: Проведення будівельних робіт, проведення випробувань та прийняття електроустановок в експлуатацію

Фактичне виконання будівельних робіт з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення електроустановок зовнішнього електрозабезпечення за договором приєднання «під ключ» здійснюється ОСР. Водночас ОСР може залучити до проведення будівельних робіт спеціалізовані підрядні організації, що мають право на виконання цих робіт. Залучення підрядників-виконавців комплексу робіт із будівництва електроустановок зовнішнього електрозабезпечення замовника визначається на конкурсних засадах відповідно до чинного законодавства.

За договором приєднання, що передбачає проектування лінійної частини приєднання замовником, обов'язок з фактичного виконання будівельно-монтажних робіт із нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення електроустановок зовнішнього електрозабезпечення здійснюється замовником самостійно або із залученням підрядників на договірних засадах.

Опісля закінчення будівельних робіт перед введенням генеруючої установки в експлуатацію потрібно провести випробування електрообладнання об'єкта (пускового комплексу). Вимоги до випробування електричного обладнання замовника зазначаються у договорі про приєднання. Випробування електрообладнання об'єкта здійснюється на підставі заяви замовника шляхом подання до електроустановки робочої напруги.

3.1.2. Щодо будівництва генеруючої установки

Варто зазначити, що встановлення дахових сонячних електростанцій не потребує набуття у власність чи користування земельної ділянки та проходження низки дозвільних процедур порівняно з наземними СЕС. Більше того, Законом України «Про зелену трансформацію» № 3220-ІХ передбачено, що встановлення дахових сонячних електростанцій може здійснюватися без отримання дозвільної документації у сфері будівництва.

Вказана норма Закону кореспондується із положеннями будівельного законодавства. Так, відповідно до статті 26 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», замовник має право виконувати будівельні роботи тільки після:

1. подання замовником повідомлення про початок виконання будівельних робіт відповідному органу державного архітектурно-будівельного контролю щодо об'єктів будівництва, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), та щодо об'єктів, будівництво яких здійснюється на підставі будівельного паспорта та які не потребують отримання дозволу на виконання будівельних робіт згідно з переліком об'єктів будівництва, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Форма повідомлення про початок виконання будівельних робіт та порядок його подання визначаються Кабінетом Міністрів України; або
2. видачі замовнику органом державного архітектурно-будівельного контролю дозволу на виконання будівельних робіт щодо об'єктів, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками або підлягають оцінці впливу на довкілля згідно із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля».

Свою чергою, Постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 406 затверджено перелік будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їхнє виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію. Зокрема, не потребує отримання дозвільної документації наступний перелік робіт:

3. роботи з переобладнання та перепланування житлового будинку і житлового приміщення, а також нежилого будинку, будівлі, споруди, приміщення в них, виконання яких не передбачає втручання в огорожувальні та несучі конструкції та/або інженерні системи загального користування щодо об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними (СС1), із середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками;
4. реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення внутрішніх силових та слабко-струмових систем, які забезпечують функціонування будівель і споруд. Водночас відповідно до загального розуміння поняття силових та слабко-струмових систем, а також їхніх технічних характеристик, система електропостачання будівлі відноситься саме до силової системи, яка забезпечує функціонування будівель та споруд.

Отже, містобудівне законодавство визначає, що роботи з реконструкції капітального ремонту чи технічного переоснащення систем електропостачання не потребують отримання відповідного дозволу на виконання будівельних робіт.

Водночас ДБН А.2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво» визначає поняття реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення об'єктів.

Реконструкція – це перебудова введеного в експлуатацію в установленому порядку об'єкту будівництва, що передбачає зміну його геометричних розмірів та/або функціонального призначення, унаслідок чого відбувається зміна основних техніко-економічних показників (кількість продукції, потужність тощо), забезпечується удосконалення виробництва, підвищення його техніко-економічного рівня та якості продукції, що виготовляється, поліпшення умов експлуатації та якості послуг. Реконструкція передбачає повне або часткове збереження елементів несучих і огорожувальних

конструкцій та призупинення на час виконання робіт експлуатації об'єкту у цілому або його частин (за умови їхньої автономності).

Капітальний ремонт – це сукупність робіт на об'єкті будівництва, введеному в експлуатацію в установленому порядку, без зміни його геометричних розмірів та функціонального призначення, що передбачають втручання у несучі та огорожувальні системи, при заміні або відновленні конструкцій чи інженерних систем та обладнання, у зв'язку з їхньою фізичною зношеністю та руйнуванням, поліпшення експлуатаційних показників, а також благоустрій території.

Технічне переоснащення – це комплекс заходів щодо підвищення експлуатаційних властивостей об'єктів не виробничого та виробничого призначення, введених в експлуатацію в установленому порядку, шляхом впровадження передової техніки та технології, механізації і автоматизації виробництва, оновлення та заміни застарілого і фізично зношеного устаткування новим, більш продуктивним.

Своєю чергою, для визначення виду будівництва, до якого можна віднести улаштування дахової сонячної електростанції (реконструкція, капітальний ремонт чи переоснащення), достатньо загально проаналізувати можливі способи встановлення та монтажу дахових сонячних електростанцій та їхнього кріплення до конструкції даху, що не передбачають втручання у несучі конструкції даху, його перебудови, тощо. Фактично, встановлення СЕС є монтажем додаткового обладнання на даху (покрівлі), аналогічно до встановлення обладнання кондиціонування та охолодження будівлі.

Отже, улаштування дахових СЕС в кожному конкретному випадку є капітальним ремонтом систем електропостачання будівлі або ж технічним переоснащенням будівлі (залежно від конкретних проєктних та технічних рішень щодо влаштування дахових СЕС). Тобто, незалежно від характеристик дахової сонячної електростанції, роботи з її монтажу підпадають під дію Постанови Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 406, згідно з якою такі роботи виконуються без отримання права на виконання будівельних робіт та без введення об'єкта в експлуатацію.

Варто зауважити, що станом на сьогодні на практиці немає одностайного підходу органів містобудування та архітектури щодо необхідності отримання дозвільної документації для улаштування встановлення дахових сонячних електростанцій. В своїх листах та роз'ясненнях Державна інспекція архітектури та містобудування зазначає, що аналіз доцільності отримання дозволу на будівництво має здійснюватися по кожному конкретному випадку. З огляду на це, **до отримання офіційних роз'яснень від Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, радимо під час улаштування дахової сонячної електростанції враховувати порядок, визначений в п.3.3.3 цього документу. Окрім того, наразі вимога щодо надання підтвердження введення в експлуатацію електроустановки міститься в Кодексі системи передачі.**

3.3.3. Щодо введення в експлуатацію генеруючої установки

Наземна генеруюча установка, відповідно до Закону України «Про архітектурну діяльність» є об'єктом архітектури, будівництво якої потребує отримання дозвільної документації та документів, що підтверджують введення об'єкта в експлуатацію. Право на забудову земельної ділянки реалізується її власником або користувачем за умови використання земельної ділянки відповідно до вимог містобудівної документації згідно з ч.4 ст.26 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності». Тобто встановлювати наземну генеруючу установку має право або власник, або користувач земельної ділянки.

Проектування та будівництво об'єктів, зокрема наземних електрогенеруючих установок, здійснюється власниками або користувачами земельних ділянок у такому порядку:

1. Отримання замовником вихідних даних.

Основними вихідними даними згідно з ст. 29 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» є: містобудівні умови та обмеження; технічні умови; завдання на проєктування.

А. Отримання містобудівних умов.

Містобудівні умови та обмеження (МБУО) видаються місцевими органами містобудування та архітектури, і містять інформацію про всі планувальні обмеження, як-то максимально допустима висота забудови, щільність забудови, обмеження щодо забудови охоронних зон тощо.

Заява на отримання містобудівних умов та обмежень подається в електронному вигляді через портал «Дія». До заяви обов'язково додають наступні документи:

5. копія документа, що підтверджує право власності чи користування земельною ділянкою, або копія договору суперфіцію у випадку, якщо речове право на земельну ділянку не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно;
6. копія документа, що підтверджує право власності на об'єкт нерухомого майна, розташований на земельній ділянці – у випадку, якщо право власності на об'єкт нерухомого майна не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно або згода його власника, засвідчена в установленому законодавством порядку (за умови здійснення реконструкції або реставрації);
7. вкопіювання з топографо-геодезичного плану М 1:2000.

Містобудівні умови та обмеження земельної ділянки підлягають обов'язковій реєстрації у Реєстрі будівельної діяльності з присвоєнням унікального реєстраційного номера та є чинними до завершення будівництва.

Б. Отримання технічних умов.

Технічні умови визначають вимоги до інженерного забезпечення об'єкта будівництва, щодо водопостачання (з урахуванням потреб забезпечення пожежогасіння), тепло-, електро- і газопостачання, водовідведення, зовнішнього освітлення, відведення зливових вод та електронних комунікацій.

Отримати технічні умови можливо, подавши в електронному вигляді відповідну заяву в Єдину державну електронну систему в галузі будівництва (ЄДЕССБ). Технічні умови підлягають обов'язковій реєстрації в Реєстрі будівельної діяльності з присвоєнням унікального реєстраційного номера та є чинними до завершення будівництва.

Якщо об'єкт будівництва не потребує підключення до певних інженерних мереж (до прикладу: тепlopостачання чи газопостачання), проєктна документація повинна містити лист від проєктувальника, що потреба в отриманні технічних умов відсутня.

В. Завдання на проєктування.

Завдання на проєктування об'єктів будівництва складається з урахуванням вимог державних будівельних норм ДБН А.2.2-3:2014 «Склад та зміст проєктної документації на будівництво» і затверджується замовником за погодженням із генпроєктувальником (проєктувальником).

Також до вихідних даних можна віднести будь-які інші документи, на підставі яких розроблятиметься проєктна документація. Це можуть бути інженерні вишукування, геологічні вишукування, попередні дослідження ґрунтів, наявних поряд будівель тощо. Збір вихідних даних необхідний для подальшої розробки проєктної документації.

Для улаштування дахових сонячних електростанцій бажано попередньо здійснити розрахунок несучої здатності конструкцій, будівель і споруд – це обчислення максимального навантаження, яке можуть нести будівельні конструкції, їхні елементи, а також ґрунти основ без втрати їхніх функціональних якостей. За результатами вказаних розрахунків можливо встановити максимальні допустимі навантаження на дах споруди, на якій буде змонтована сонячна електростанція, що гарантуватиме довговічність будівлі та убезпечить її від завалення.

2. Розроблення проектної документації та проведення її експертизи

У випадках, передбачених статтею 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», проектна документація на будівництво об'єктів розробляється з урахуванням вимог містобудівної документації, вихідних даних на проектування та дотриманням вимог законодавства, будівельних норм, нормативно-правових актів з охорони праці, нормативних документів, обов'язковість застосування яких встановлена нормативно-правовими актами, зокрема вимог нормативів щодо створення умов для безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (проектні рішення щодо врахування вимог зі створення умов для безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення зазначаються у проектній документації окремим розділом), вимог щодо питань інженерно-технічних заходів цивільного захисту, відповідно до частини десятої статті 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Проектна документація розробляється та створюється виключно у формі електронного документа в ЄДЕССБ з дотриманням вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», повинна бути з накладеним кваліфікованим електронним підписом виконавця робіт (послуг), що має кваліфікаційний сертифікат за напрямами професійної атестації, пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, генпроектувальника (проектувальника) тощо.

Розроблена та зареєстрована у Реєстрі будівельної діяльності проектна документація у випадках, передбачених ст. 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», підлягає обов'язковій експертизі.

Експертиза не проводиться для об'єктів за класом наслідків СС1 (об'єкти незначного класу наслідків), а об'єкти за класом наслідків СС2 та СС3 (середнього та значного класу наслідків) підлягають експертизі.

Порядок розробки проектної документації затверджений Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів» від 16.06.2011 р. №45. Порядок проведення експертизи проектної документації затверджений Постановою КМУ «Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їхньої експертизи та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». від 11 травня 2011 р. № 560.

3. Отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт

Цей етап полягає у реєстрації повідомлення про початок будівельних робіт (якщо об'єкт за класом наслідків відноситься до СС1) або в отриманні дозволу на початок будівництва (якщо об'єкт за класом наслідків відноситься до СС2 та СС3).

Порядок реєстрації повідомлення та отримання дозволу на будівництво більш детально регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. №466 «Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт».

Зауважимо, що отримання дозвільної документації на будівництво є безкоштовним.

4. Виконання будівельних робіт

У процесі будівництва повинен бути забезпечений нагляд за дотриманням норм на всіх етапах. Зокрема, авторський нагляд, який здійснює архітектор – автор проекту об'єкта архітектури або інший розробник затвердженого проекту, або уповноважені особи проектувальника відповідно до законодавства та договору із замовником (забудовником) протягом усього періоду будівництва і передбачає контроль за відповідністю будівельно-монтажних робіт проекту.

Водночас технічний нагляд забезпечує замовник (забудовник) протягом усього періоду будівництва об'єкта з метою здійснення контролю за дотриманням проектних рішень та вимог державних стандартів, будівельних норм і правил, а також контролю за якістю та обсягами робіт, виконаних під час будівництва або зміни (зокрема шляхом знесення) такого об'єкта. Технічний нагляд здійснюють

особи, що мають виданий відповідно до законодавства архітектурно-будівельною атестаційною комісією кваліфікаційний сертифікат.

На замовника проєкта будівництва покладається відповідальність за повноту та достовірність даних, зазначених у поданій ним декларації чи акті готовності об'єкта до експлуатації, за експлуатацію об'єкта без зареєстрованої декларації або сертифіката.

5. Проведення контрольного геодезичного знімання закінчених будівництвом об'єктів та здійснення їхньої технічної інвентаризації.

Для об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1) не проводиться.

Із метою проведення технічної інвентаризації та виготовлення технічного паспорту об'єкта варто укласти договір про проведення технічної інвентаризації з архітектором (інженером), який має кваліфікаційний сертифікат. Варто зазначити, що дані контрольного геодезичного знімання закінчених будівництвом об'єктів та дані технічної інвентаризації реєструються в Реєстрі будівельної діяльності.

Порядок проведення технічної інвентаризації об'єкта будівництва передбачено Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання проведення технічної інвентаризації» №488 від 12 травня 2023 року.

6. Прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів

Прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів здійснюється:

- для об'єктів за класом наслідків СС1 – шляхом подання декларації про готовність об'єкта до експлуатації;
- для об'єктів за класом наслідків СС2 та СС3 – шляхом подання заяви на отримання сертифікату, який підтверджує готовність до експлуатації закінчених будівництвом об'єктів.

Водночас поданню заяви на отримання сертифікату для об'єктів будівництва з класом наслідків СС2 та СС3 передуює формування в ЄДЕССБ та реєстрація Акту готовності об'єкта до експлуатації, до якого вноситься інформація про проєктну документацію на будівництво, експертний звіт, дані контрольного геодезичного знімання та технічної інвентаризації, а також в обов'язковому порядку прикріплюється сканована копія квитанції про оплату адміністративного збору за видачу сертифікату.

Акт готовності підписується замовником будівництва, генеральним підрядником, субпідрядними організаціями (якщо такі залучалися до виконання окремих видів робіт) генеральним проєктувальником, головним інженером-проєктувальником ГП/ГАПом проєкту, особами, які здійснювали авторський та технічний нагляд за будівництвом об'єкта, відповідальними виконавцями робіт. Підписання Акту готовності здійснюється в ЄДЕССБ через накладення електронного цифрового підпису на електронний документ.

Після підписання Акту готовності замовник будівництва подає заяву на отримання сертифікату через електронний портал «Дія», де вказує загальну інформацію та реєстраційний номер Акту готовності об'єкта до експлуатації в Реєстрі будівельної діяльності.

Орган державного архітектурно-будівельного контролю приймає подані замовником заяву, акт готовності об'єкта до експлуатації та вчиняє дії у межах законодавства щодо з'ясування питання достовірності відомостей у поданих документах, відповідності об'єкта проєктній документації, вимогам будівельних норм, стандартів і правил на основі чек-листа за результатами виїзного огляду об'єкта будівництва на місцевості з фотофіксацією об'єкта під час прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта, який виготовляється з використанням Реєстру будівельної діяльності.

Детальний порядок введення об'єктів в експлуатацію регулюється Постановою КМУ від 13 квітня 2011 р. № 461 «Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів».

7. Державна реєстрація права власності на закінчений будівництвом та прийнятий в експлуатацію об'єкт (його складову)

Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень – офіційне визнання і підтвердження державною фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних записів до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (стаття 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»).

Відповідно до пункту 6 Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їхніх обтяжень, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року №1127, державна реєстрація прав проводиться за заявою заявника шляхом звернення до суб'єкта державної реєстрації прав або нотаріуса. Така заява формується суб'єктом надання адміністративної послуги (державний реєстратор, нотаріус, працівнику центру надання адміністративних послуг) за умови оплати послуг за державну реєстрацію прав у повному обсязі та встановлення особи заявника і надається на ознайомлення та проставлення підпису заявнику.

Державна реєстрація права власності на закінчений будівництвом об'єкт проводиться за наявності відомостей про такий об'єкт в Єдиній державній електронній системі у сфері будівництва, а саме – реєстраційного номеру декларації про готовність об'єкта до експлуатації або ж сертифікату.

Важливо, що для дахових сонячних електростанцій процедура державної реєстрації необхідна виключно тоді, коли після введення дахової СЕС змінилися технічні характеристики будівлі, відомості про які містилися Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

3.3.4. Щодо облаштування вузла комерційного обліку електричної енергії

Споживання на відпуск електричної енергії, зокрема виробленої власною генеруючою установкою, має здійснюватися із дотриманням Кодексу комерційного обліку електричної енергії, затвердженого Постановою НКРЕКП від 14.03.2018 р. № 311 (у редакції постанови НКРЕКП від 20.03.2020 р. № 716 та постанови НКРЕКП № 57 від 10.01.2024 р.).

Електроустановки споживачів мають бути забезпечені повіреними, введеними в експлуатацію та прийнятими до розрахунків (введеними в облік) вузлами обліку, а також (за потреби) засобами для контролю та реєстрації параметрів якості електричної енергії, частоти та тривалості перерв в електропостачанні.

Окрім того, активний споживач, який встановлює генеруючу установку, призначену для виробництва електричної енергії та/або установку зберігання енергії, або приєднує, у порядку встановленому Кодексом системи розподілу, до власних електричних мереж генеруючі установки, призначені для виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, та/або установки зберігання енергії, що належать третім особам, повинен забезпечити окремий комерційний облік електричної енергії виробленої власними генеруючими установками (групами установок), а також для кожного приєднання генеруючих установок та/або установок зберігання енергії, що належать третім особам, шляхом встановлення вузлів обліку. Власне встановлені лічильники повинні забезпечувати облік генерації установкою, облік споживання з неї, облік відпуску електричної енергії в мережі, облік забору електроенергії іншими споживачами, якщо такий ведеться.

Організація каналів передачі даних, дистанційне зчитування, зберігання та обробка інформації на установках для виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії здійснюються постачальниками послуг комерційного обліку електричної енергії (ППКО), тобто оператором системи розподілу (обленерго) та його територіальними підрозділами на відповідних адміністративно-територіальних одиницях.

За необхідності встановлення, налаштування, заміни засобів комерційного обліку електричної енергії або модернізації вузла обліку замовник звертається до ППКО. ППКО має надати замовнику перелік варіантів улаштування вузла обліку відповідно до типових технічних рекомендацій та проектних рішень (проектів) або запропонувати замовнику отримати індивідуальні технічні рекомендації (що мають урахувати типові технічні рекомендації оператора системи). Індивідуальні технічні рекомендації розробляються та надаються ППКО замовникам.

Тож, споживач має письмово звернутися до ППКО із заявою про влаштування вузла обліку генеруючої установки. ППКО здійснює влаштування вузла обліку споживача після оплати споживачем послуг з улаштування вузла обліку. За результатами влаштування вузла обліку ППКО оформлює акт введення вузла обліку у промислову експлуатацію у двох примірниках, один з яких залишається у споживача. Введений в експлуатацію вузол обліку має бути опломбований та введений в облік.

Також додатково вузол обліку має бути обладнаний пристроєм, який забезпечує дистанційне зчитування даних для роботи у складі автоматизованої системи комерційного обліку електричної енергії постачальника послуг комерційного обліку (оператора системи).

Типову форму заяви про улаштування вузла обліку генеруючої установки викладено у Додатку №5.

3.3.4. Щодо проведення випробувань та отримання паспорту точки розподілу

Законодавством передбачено, що приєднання генеруючої установки активного споживача може бути здійснено як до системи розподілу, так і до системи передачі.

Підключення до електромережі оператора системи розподілу (далі – ОСР) генеруючих установок активних споживачів, дає можливість здійснювати відпуск електричної енергії в електричну мережу ОСР.

Водночас активним споживачем мають бути враховані певні особливості приєднання, як під час підключення генеруючої установки вперше, і під час підключення генеруючої установки, потужність якої збільшено.

Активний споживач для приєднання (підключення) генеруючої установки має забезпечити виконання таких технічних вимог:

- виконати налаштування параметрів обладнання (інвертора) у межах, визначених державними стандартами;
- улаштувати технічні засоби та/або провести відповідні налаштування обладнання (інвертора) для забезпечення автоматичного відключення генеруючої електроустановки від електричної мережі ОСР та їхніх користувачів;
- улаштувати технічні засоби для недопущення відпуску в електричну мережу ОСР та їхніх користувачів, електричної енергії, параметри напруги якої не відповідають визначеним державними стандартами;
- улаштувати, за необхідності, технічні засоби, такі як смартметр, пристрій для обмеження генерації;
- забезпечити місця для опломбування встановлених на виконання технічних вимог технічних засобів захисту, блокувань, захисної автоматики, контролю;
- забезпечити улаштування вузла комерційний обліку електричної енергії відповідно до вимог Кодексу комерційного обліку.

Обов'язок щодо забезпечення автоматичного відключення генеруючої електроустановки від електричної мережі ОСР та їхніх користувачів обумовлений необхідністю синхронізації мережі електропостачання, у випадку раптового зникнення в ній напруги.

Для того, аби забезпечити законність установлення генеруючої установки у власних електричних мережах, активний споживач зобов'язаний повідомити ОСР про факт встановлення та приєднання генеруючої установки, а також, про факт виконання вищезазначених технічних вимог. Повідомлення здійснюється шляхом направлення письмової заяви за встановленою формою (додаток 5). До заяви про встановлення генеруючої установки активний споживач повинен надати однолінійну схему приєднання (підключення) генеруючої установки. На сьогодні ОСР надають можливість подати необхідні документи через особистий кабінет споживача. Авторизуватися в особистому кабінеті активний споживач може на офіційному веб-сайті відповідного ОСР в мережі Інтернет.

Після отримання заяви від активного споживача, ОСР здійснює її реєстрацію та протягом п'яти робочих днів з наступного робочого дня від дня реєстрації такої заяви здійснює обстеження генеруючої установки та технічну перевірку вузла/вузлів обліку. Проведення вищезазначених заходів є безкоштовним для активного споживача.

За результатами технічної перевірки ОСР оформлює актом про технічну перевірку, в якому має міститися **інформація щодо:**

- відповідності потужності встановленої генеруючої установки величині, дозволеній до споживання за договором про приєднання та договором про надання послуг з розподілу електричної енергії;
- величини дозволеної до відпуску в мережу електричної потужності активного споживача за механізмом самовиробництва (крім побутового споживача та малого непобутового споживача);
- виконання споживачем технічних вимог щодо налаштування параметрів генеруючого обладнання, улаштування технічних засобів захисту, блокувань, захисної автоматики, контролю тощо;
- відповідності встановленої генеруючої установки наданій споживачем однолінійній схемі;
- виконання налаштувань параметрів обладнання та пристроїв у межах, визначених державними стандартами (зокрема, максимального рівня напруги), із фіксацією цих параметрів.

Усі технічні засоби захисту, блокувань, захисної автоматики, контролю, встановлені активним споживачем, повинні бути опломбовані ОСР. Опісля опломбування, активному споживачу зі сторони ОСР мають бути надані примірники таких документів:

- акт про технічну перевірку;

- акт про опломбування встановлених на виконання технічних вимог технічних засобів захисту, блокувань, захисної автоматики, контролю та вузла/вузлів комерційного обліку.

Також разом із вищезазначеними документами, ОСР надає активному споживачу **паспорт точки розподілу**, в якому повинна бути зазначена така інформація:

- про відповідність встановленої потужності генеруючої установки тій потужності, що зазначено у договорі споживача про надання послуг з розподілу електричної енергії;
- про величину дозволеної до відпуску в мережу електричної потужності активного споживача за механізмом самовиробництва (окрім побутового споживача та малого непобутового споживача);
- інформація про режим роботи генеруючої установки.

Активний споживач та треті особи, генеруючі установки яких приєднані до електричних мереж активного споживача, повинні забезпечувати доступ представників ОСР для здійснення обстеження генеруючої установки щодо відповідності її встановлення технічним вимогам. Також ОСР має право проводити перевірки генеруючої установки щодо впливу на показники якості електричної енергії.

У випадку приєднання генеруючої установки до мереж оператора системи передачі (далі – ОСП) порядок дій є таким.

Якщо сумарна величина номінальної (встановленої) потужності генеруючих установок, що приєднуються до електричних мереж внутрішнього електрозабезпечення споживача менше 1 МВт, споживач під час встановлення генеруючої установки направляє ОСП **повідомлення про встановлення і приєднання (підключення) генеруючих установок** із зазначенням такої інформації за формою:

Сумарна величина номінальної (встановленої) потужності генеруючих установок, МВт.

Напруга, на якій здійснюється приєднання генеруючої установки, кВ.

Дата та номер документа, що підтверджує введення в експлуатацію генеруючої установки, день/місяць/рік, №.

Тип генеруючої установки за видом первинного джерела енергії.

До такого повідомлення споживач додає:

- однолінійну схему з'єднань від точки приєднання електроустановок споживача в мережі ОСП до генеруючої установки;
- акт проведення випробувань електрообладнання генеруючої установки, пристроїв захисту та автоматики, контрольно-вимірювальних приладів і сигналізації. Такий акт попередньо видається ОСР в особі РЕМ.

Зазначене повідомлення разом із матеріалами надається не пізніше дня, наступного за днем підключення генеруючої установки.

Водночас, подаючи таке повідомлення активний споживач несе відповідальність за недотримання вимог щодо:

- улаштування комерційного обліку електричної енергії;
- улаштування технічних засобів для недопущення погіршення в точці приєднання споживача до мережі системи передачі параметрів якості електричної енергії відповідно до визначених державних стандартів.

У випадку відсутності зауваг до наданого споживачем повідомлення про встановлення і приєднання (підключення) генеруючої установки та доданих документів ОСП протягом 10 робочих днів з дня отримання від споживача такого повідомлення оформлює у порядку, визначеному Правилами роздрібного ринку електричної енергії, у двох примірниках паспорт точки передачі та направляє один примірник споживачу.

3.3.5. Щодо укладення договору за механізмом самовиробництва

Можливість укладення договору з активним споживачем за механізмом самовиробництва (із зазначенням цінових умов такого договору) повинна міститися в окремій комерційній пропозиції. Така комерційна пропозиція повинна передбачати спосіб оплати за послуги з розподілу через електропостачальника.

Відповідно, з дати публікації ПУП відповідних комерційних пропозицій, укладення договору за механізмом самовиробництва відбуватиметься шляхом прийняття комерційної пропозиції.

Водночас ПУП не може відмовити побутовому та/або малому непобутовому споживачу, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії та об'єкт якого розміщений на території здійснення його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, за умови, що між споживачем та таким постачальником уже укладений договір про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг.

Варто звернути увагу, що таке застереження не використовується для непобутового споживача, але відповідно до частини 34 пункту 5.2.2. Правил роздрібного ринку електричної енергії ПУП зобов'язаний купувати у активного споживача надлишки електричної енергії за умови укладення відповідного договору і наявності договору на споживання між ними.

Змінити електропостачальника за договором за механізмом самовиробництва буде можливо з першого числа календарного місяця. Договір з попереднім постачальником втрачає чинність через місяць з дати укладення договору з новим постачальником.

Додатково варто врахувати, що заборгованість Активного споживача за відібрану/спожиту електричну енергію більше ніж за 2 розрахункових періоди у випадку відсутності заборгованості постачальника за куплену електричну енергію у активного споживача є підставою для призупинення електропостачальником виплат за механізмом самовиробництва. Опісля погашення заборгованості та нарахованих штрафних санкцій, оплата за куплену електричну енергію поновлюється протягом 3 робочих днів з дня отримання від активного споживача підтверджуючих документів.

3.3.6. Щодо експлуатації генеруючої установки

Відповідно до п. 4.4.1. Кодексу комерційного обліку генеруючі установки, зокрема генеруючі електроустановки третіх осіб, та/або електроустановки зберігання енергії, в тому числі електроустановки зберігання енергії третіх осіб, з можливістю відпуску електричної енергії в електричні мережі ОС або інших користувачів відносяться до категорії А електроустановок. Така класифікація спрощує вимоги до експлуатації електроустановок і нівелює необхідність укладання договорів на диспетчеризацію.

Відповідно до пп. 2.4.5. Правил роздрібного ринку електричної енергії активні споживачі на договірних засадах беруть участь у заходах з управління попитом відповідно до вимог законодавства. Це означає, що споживачам потрібно буде мати налаштування та укласти договори з ОСП для отримання команд щодо обмеження роботи генеруючих установок у випадку перевантаження мереж.

Додатково звертаємо увагу, що експлуатація генеруючої установки потребує кваліфікованої особи, яка б слідкувала за непорушенням роботи станції, не порушенням якості електричної енергії станцією в мережі та здійснювала загальне обслуговування установки.

4

МЕХАНІЗМ САМОВИРОБНИЦТВА ТА СУМІЖНІ ОБ'ЄКТИ СПОЖИВАЧА

Згідно з частиною 9 статті 58-1 Закону України «Про ринок електричної енергії» виробництво електричної енергії активними споживачами, третіми особами, що приєднані до електричних мереж активних споживачів, вважається виробництвом електричної енергії для власних потреб та не потребує отримання ліцензії на виробництво електричної енергії, за умови, що встановлена потужність таких генеруючих електроустановок на одній площадці вимірювання не перевищує 5 МВт.

Так, активний споживач може постачати електроенергію не тільки до власних будівель, а й до будівель сусідніх домогосподарств та підприємств, що приєднанні до такої генеруючої установки.

Зазначаємо, що активний споживач має право приєднати до власних електричних мереж установки зберігання енергії третіх осіб. Такі установки можуть використовуватись активними споживачами для надання послуг балансування, допоміжних послуг та/або купівлі-продажу електроенергії на організованих сегментах ринку.

Наприклад, при облаштуванні школою на власному даху сонячної електростанції, у разі перевищення генерації такої електростанції над споживанням школи, школа може постачати електроенергію на власні господарські споруди або, навіть, сусідньому дитячому садочку. Для цього має бути забезпечено улаштування вузла комерційного обліку, визначено ціну постачання та умови постачання електричної енергії шляхом укладання договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва. Договірні відносини між такими суб'єктами реалізуються в межах цивільного законодавства України. У такому випадку, активний споживач не вважається ані постачальником, ані виробником електричної енергії, тож ніяких дозвільних документів, як-то ліцензії чи декларації на виробництво/постачання електричної енергії, цей механізм не потребує.

Важливо зауважити, що існує можливість впровадження проєктів із самовиробництва також із залученням фінансування з боку третіх осіб, через контракти з енергосервісними компаніями (ЕСКО контракти) та енергетичними кооперативами, зокрема:

- генеруючих установок, що належать третім особам та які приєднані до електричних мереж активного споживача із встановленою потужністю, що не перевищує величину дозволеної (договірної) потужності електроустановок такого активного споживача за мінусом величини встановленої потужності власних генеруючих установок такого активного споживача та, за умови, що весь обсяг електричної енергії, виробленої такими генеруючими установками, що належать третім особам, придбавається активним споживачем;
- енергетичних кооперативів та замовників енергосервісу (як до, так і після переходу до замовника за енергосервісним договором права власності на майно, утворене (встановлене) за енергосервісним договором), за умови що весь обсяг виробленої такими генеруючими установками електричної енергії придбавається активним споживачем.

Енергосервіс (енергосервісний контракт або контракт ЕСКО) – це комплекс технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

Суть енергосервісу полягає у тому, що замовники – бюджетні та комунальні установи (наприклад, дитячі садочки, школи, лікарні тощо) залучають до впровадження заходів з енергоефективності

приватних інвесторів – енергосервісні компанії. Впроваджені заходи з енергоефективності мають забезпечити замовникам скорочення витрат на споживання комунальних послуг та енергоносіїв.

Можливо вказати, що встановлення дахових СЕС має значний сенс у межах застосування механізму енергосервісу разом із виконанням інших заходів з підвищення енергоефективності.

Правові та економічні засади здійснення енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності, встановлено Законом України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» № 327-VIII від 09 квітня 2015 року. Водночас відповідно до підпункту 2 частини 3 статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі», при застосуванні вище описаної моделі та споживання 70% від потужності генеруючої установки інвестора – органу державної влади чи комунальному підприємству не потрібно буде здійснювати проведення державних закупівель.

Додатково варто зазначити, що активним споживачем також вважається об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, за умови приєднання генеруючих установок та/або установок зберігання енергії до електричних мереж багатоквартирного будинку, квартир та/або нежитлових приміщень та укладенням договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу, або Договору про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг.

5

ПІДТРИМКА ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА ДЛЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ СПОЖИВАЧІВ

Підтримка з боку держави активних споживачів за механізмом самовиробництва полягає у наступному:

1. Держава гарантує викуп обсягу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії та відпущеної активними споживачами на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва. Зокрема, електропостачальники та постачальники універсальних послуг зобов'язані здійснювати викуп електричної енергії згенерованої на установках активних споживачів.
2. Держава підтримує встановлення генеруючих установок у приватних домогосподарствах та критичних інфраструктурних об'єктах шляхом затвердження програм фінансування таких проєктів на спеціальних умовах.

У перспективі вбачається розширення державної підтримки на інші типи та обсяги генерації через спеціальні програми, або шляхом компенсації відсотків вартості кредиту для придбання обладнання або відшкодування частини відсотків за кредитом.

3. Створення довгострокових цілей та плану дій. Держава організовує розробку та схвалення цільової економічної програми стимулювання розвитку малої розподіленої генерації з відновлюваних джерел енергії. Фінансування такої цільової програми планується здійснювати завдяки коштам із державного та місцевих бюджетів, залучення фінансових коштів від міжнародних фінансових та донорських організацій у вигляді кредитів та грантів, випуску «зелених» облігацій, а також з інших джерел, не заборонених законодавством.

Наразі Міністерством енергетики України опубліковано проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми стимулювання розвитку розподіленої генерації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії на період до 2030 року» (далі – проєкт розпорядження).

Зазначена концепція повинна стати в основі Державної цільової економічної програми стимулювання розвитку розподіленої генерації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії на період до 2030 року. Відповідно до Проєкту розпорядження, оптимальним варіантом створення умов для стимулювання швидкого розвитку розподіленої генерації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії є надання державної підтримки суб'єктам господарювання державної та комунальної форм власності і домогосподарствам на встановлення об'єктів відновлюваної електроенергетики, установок зберігання енергії, а також теплових насосів (у разі доцільності).

Зокрема, передбачається надання підтримки для:

1. суб'єктів господарювання державної та комунальної форм власності на встановлення фотоелектричних модулів та/або вітрових електроустановок до 500 кВт (на один об'єкт) разом із гібридними інверторами та установками зберігання енергії ємністю, що дозволить забезпечити автономне живлення струмоприймачів, необхідних для функціонування об'єктів критичної інфраструктури, протягом щонайменше 4 годин. До таких об'єктів критичної інфраструктури відносяться: системи централізованого водопостачання (насосні станції 1 та 2 підйому, підкачуючі насосні станції); системи централізованого водовідведення (каналізаційні насосні станції, очисні споруди); системи централізованого тепlopостачання (котельні, центральні теплові пункти); об'єкти сфери охорони здоров'я.

2. об'єднань співвласників багатоквартирних будинків з метою електропостачання струмоприймачів загального користування, які забезпечують життєдіяльність багатоквартирних будинків (системи тепlopостачання/індивідуальні теплові пункти, водопостачання, ліфти, циркуляційні/протипожежні насоси, освітлення, сигналізація, димовидалення, тощо);
3. побутових споживачів у приватних домогосподарствах на встановлення фотоелектричних модулів та/або вітрових електроустановок, встановленою потужністю до 10 кВт, разом із гібридними інверторами та установками зберігання енергії у співвідношенні 1 кВт встановленої потужності генеруючої установки до щонайменше 0,5 кВт·год ємності установки зберігання енергії.

У майбутньому передбачається поширення підтримки на інші об'єкти державної та комунальної форм власності (адміністративні будівлі, заклади освіти, тощо) та подовження надання державної підтримки побутовим споживачам для встановлення систем живлення у приватних домогосподарствах.

Планується завдяки здійсненню таких заходів:

- відшкодування відсотків суми кредиту на здійснення заходу із придбання та встановлення системи живлення, а також теплового насосу (за умови доцільності);
- відшкодування частини відсотків за кредитом на здійснення заходу із придбання та встановлення Системи живлення, а також теплового насосу (за умови доцільності);
- постачання обладнання у межах міжнародної технічної допомоги;
- інших механізмів, незаборонених законодавством.

Також додатково звертаємо увагу на перелік доступних фінансових програм та кредитних можливостей, які допоможуть отримати позики на встановлення об'єкту електрогенерації для власного споживання(станом на 01.01.2024):

1. Кредити на сонячні електростанції від Укргазбанку. Деталі за посиланням: ukrgasbank.com/solar_credit
2. Програма 5-7-9% від Приватбанку. Деталі за посиланням: privatbank.ua/business/5-7-9
3. Програма кредитування Зелена енергія від Ощадбанку. Деталі за посиланням: oschadbank.ua/credit/green-energy
4. Револьверні (поворотні) фонди створені в громадах для впровадження відновлюваних джерел та підвищення енергоефективності. До прикладу, у Києві вже 9 років діє міська конкурсна програма енергоефективних проєктів «70/30». Програма дозволяє мешканцям житлових будинків, в яких створені ОСББ та ЖБК, здійснити енергоефективні заходи для зменшення вартості комунальних послуг. *Про доступні місцеві програми запитуйте в муніципалітетах та ОТГ.*

Допомогу громадам у встановленні сонячних станцій з АКБ для критичної інфраструктури, починаючи з 2022 року, надають міжнародні донори та благодійні фонди. Деталі про одну із таких програм за підтримки Уряду Німеччини:

eeplatform.org.ua/novini/konkurs-dlya-gromad-na-vtilennya-proyektiv-z-vidnovlyuvanoyi-energetiki

6

НАЙБІЛЬШ РОЗПОВСЮДЖЕНІ ПЕРЕШКОДИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ САМОВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

1. Обмеження обсягу електроенергії, що дозволяється реалізовувати активному споживачу за певних умов стримуватимуть поширення механізму самовиробництва

Сьогодні суттєвою перешкодою для вільного використання механізму самовиробництва є законодавче обмеження обсягу електроенергії, яку дозволяється продавати у мережу, оскільки цей механізм першочергово передбачає самозабезпечення електроенергією споживача, а не її продаж. Таке регулювання відобразатиметься на муніципалітетах, які будуть суттєво обмежені у впровадженні заходів з енергоефективності завдяки інвестиційним коштам. Штучне збільшення терміну окупності для інвестора та неможливість повернути кошти в натурі вірогідніше за все робить цей сегмент малоцікавим для приватних інвесторів.

Також окремо варто виділити необхідність сальдування обсягів відпуску електричної енергії для станцій до 1 МВт лише помісячно, що позбавлятиме, до прикладу, школи можливості установити СЕС та накопичити електроенергію влітку, коли школа майже не споживає енергію в найбільш сонячний період року (травень-серпень) і використовувати кошти за таку електроенергію в осінньо-зимовий період, зменшуючи рахунки за опалення.

Можливим шляхом подолання цієї перешкоди є перегляд підходів до обмежень щодо обсягу електроенергії, що дозволяється продавати окремим категоріям установ у мережу за механізмом самовиробництва.

2. Прайс-кепи на ринку електричної енергії

Цінові обмеження або прайс-кепи – це граничні нормативно встановлені максимальні та мінімальні ціни на ринку електроенергії для покупців електроенергії.

У межах дії прайс-кепів Регулятор розділив добу на чотири часові зони, відповідно, з 1 січня 2024 року діють наступні граничні ціни на РДН і ВДР (верхній прайс-кеп):

- для годин мінімального навантаження (з 23.00 до 7.00) – 3 тис. грн/МВт*год
- середнього навантаження (з 7.00 до 8.00, з 11.00 до 17.00) – 5,5 тис. грн/МВт*год
- підвищеного навантаження (з 8.00 до 11.00) – 6,9 тис. грн/МВт*год
- максимального навантаження (з 17.00 до 23.00) – 7,5 тис. грн/МВт*год.

Мінімальна гранична ціна на ринку РДН/ВДР становитиме 10,00 грн/МВт*год.

Ураховуючи, що розрахунок за відпущену в мережу електричну енергію здійснюватиметься за цінами РДН, а максимальна генерація відповідно сонячних станцій, відбувається, коли влітку ціна на ринку природньо низька, то цілком вірогідним є отримання активним виробником розрахунків за відпущену електроенергію за механізмом самовиробництва в обсягах, який значно не пропорційний витратам за такий самий обсяг спожитої електроенергії в осінньо-зимовий період. В умовах регульованого ринку, механізм net billing має враховувати, що у випадку вкрай низьких цін захищається й інтерес активних споживачів.

3. Вірогідність виникнення заборгованості електропостачальників/постачальників універсальних послуг перед активними споживачами

Ця проблема витікає з невтішної загальної ситуації в частині розрахунків між учасниками ринку електричної енергії у 2020-2023 роках. Так, станом на жовтень 2023 року загальна заборгованість перед виробниками з ВДЕ сягнула історичного піку – 21,3 млрд грн, з ПДВ, подолавши показник за 2022 рік – 17 млрд грн з ПДВ. Загальна заборгованість ДП «Гарантований покупець», яка скалася за період з січня 2021 року по листопад 2023 року перед виробниками з ВДЕ, становить 38,8 млрд грн з ПДВ. Водночас за аналогічний період НЕК «Укренерго» заборгувала виробникам з ВДЕ за послугою з розвитку ВДЕ 32,7 млрд грн з ПДВ (за даними ДП «Гарантований покупець»). Ці дані свідчать про те, що за відсутності покращення розрахунків з боку НЕК «Укренерго» рівень оплати виробникам ВДЕ за 2023 рік може становити 56%. Окрім того, борг ДП «Гарантований покупець» перед постачальниками універсальних послуг становить 19 млрд грн, водночас заборгованість постачальників універсальних послуг перед операторами системи розподілу становить 6 млрд грн. Таким чином утворено боргове коло і без реагування з боку держави воно зростатиме.

Таким чином, існує ризик виникнення заборгованості електропостачальників та постачальників універсальних послуг перед активними споживачами, що й визначить ефективність всього механізму.

4. Правові колізії договірної регулювання механізму самовиробництва між споживачами та електропостачальниками/постачальниками універсальних послуг

Питання договірної регулювання механізму самовиробництва між споживачами та електропостачальниками/постачальниками універсальних послуг впливає з недосконалості норм, що впорядковують такі договірні правовідносини. Відповідно до статті 58-1 Закону України «Про ринок електричної енергії», споживач набуває статус активного споживача шляхом укладення договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва. Проте, відповідно до частини 1 статті 63 цього ж Закону, постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та/або малому непобутовому споживачу, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії і знаходиться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, за умови що між споживачем та таким постачальником уже укладений договір про постачання електричної енергії.

Таким чином, статтею 58-1 Закону припускається, що договір постачання за механізмом самовиробництва має укладатися одночасно із договором електропостачання та передбачатися ним як додаток, що протирічить нормі, викладеній у статті 63 Закону, оскільки вона фактично вказує на можливість внесенням змін до діючого договору електропостачання, укладеного між споживачем і постачальником у вигляді укладання додаткової угоди між споживачем та постачальником, а не нового договору.

Окрім того, ця колізія призводить до того, що фактично договір (додаткова угода) за механізмом самовиробництва може укладатися лише з тим постачальником, який постачатиме активному споживачу електричну енергію, а отже, якщо малий непобутовий чи непобутовий споживачі вже мають укладений договір із ПУПом, то їм необхідно буде змінювати його на іншого постачальника для досягнення оптимальних умов співпраці.

5. Неузгодженості між чинними нормами енергетичного та будівельного законодавства

Як розглядалось раніше, процедура отримання дозволів та фактичного будівництва генеруючого об'єкту є тривалою та багатоетапною. Окрім того, складність процесу переходу до механізму самовиробництва обтяжується і прогалинами в чинному законодавстві, що, безумовно, не робить цей процес більш привабливим. Особливо гостро вищезазначена проблема відчувається під час

встановлення дахових СЕС. Так, Законом визначено, що встановлення дахової генеруючої установки (сонячної електростанції) не потребує отримання дозвільної будівельної документації. Проте, через неузгодженість норм у сфері будівництва, де-юре, всі суб'єкти, окрім приватних домогосподарств, які виявляють бажання встановити дахові сонячні електростанції, повинні проходити аналогічні етапи отримання дозвільної документації на будівництво, як і у випадку встановлення наземної генеруючої установки, за умови, якщо вони приєднуються до механізму самовиробництва. Рекомендується впорядкувати колізії енергетичного та будівельного законодавства.

6. Сповільнення реформування законодавства України в частині підвищення мінімальних енергоефективних стандартів будівель.

Україна на виконання Угоди про Асоціацію з ЄС зобов'язалася провести реформу енергоефективності згідно з Директивами ЄС «Про енергоефективність» та «Про енергоефективність будівель». Згідно з останньою, держави-члени повинні забезпечити, щоб до 31 грудня 2020 року всі нові будівлі були будівлями з майже нульовим споживанням енергії; та після 31 грудня 2018 року нові будівлі, що перебувають у власності органів державної влади, були будівлями з майже нульовим споживанням енергії. Окрім цього, зараз розглядаються внесення змін до Директиви, де буде визначений новий стандарт для будівель – ZEB (zero emissions building). Вимоги ZEB повинні застосовуватися з 1 січня 2030 року до всіх нових будівель, а з 1 січня 2027 року – до всіх нових будівель, які займають або належать органам державної влади.

В Україні тільки обговорюється впровадження вимоги щодо стандарту NZEB з 2027 року. Варто звернути увагу, що відбудова зруйнованого житлового сектору вже почалась і займає велику частку капіталовкладень, проте процес будівництва відбувається за наявними енергоефективними стандартами, і вже за декілька років доведеться знову шукати фінансування для проведення термомодернізації.

7. Необхідні значні витрати на кваліфіковане технічне обслуговування генеруючої установки за рахунок активного споживача

Будь-яка діюча сонячна станція потребує як технічного, так і експлуатаційного обслуговування, зокрема, це обумовлює залучення кваліфікованого персоналу, що буде здійснювати нагляд за нормальною роботою такої генеруючої установки в процесі експлуатації, її ремонт, обслуговування, сервіс, налагодження тощо. Зокрема, відповідно до пункту 3 «Переліку робіт з підвищеною небезпекою», затвердженого Наказом Держнаглядохоронпраці України №15 від 26 січня 2005 року, роботи на кабельних лініях і діючих електроустановках є роботами з підвищеною небезпекою. Враховуючи це, споживачі, залучаючи обслуговуючий персонал генеруючої установки повинні забезпечити охорону праці та періодичне проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, для обслуговуючого персоналу – один раз на рік та для посадових осіб – один раз на 3 роки, відповідно до *Закону України «Про охорону праці» та Наказу Держнаглядохоронпраці України № 15 від 26 січня 2005 року «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою».*

8. Висока вартість основного обладнання та обмежені кредитні можливості

Витрати, пов'язані з придбанням обладнання, розробкою проектно-кошторисної та будівельної документації, облаштуванням вузла комерційного обліку покладаються на замовника. Найбільш суттєвим фінансово-економічним питанням для переходу до механізму самовиробництва є питання високої вартості основного обладнання. Переважна більшість фотоелектричних приладів імпортується з закордону та за останні роки їхня вартість зростає. Незважаючи на те, що відповідно пункту 197.16. статті 197 розділу V Податкового кодексу України, устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для вироб-

ництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії звільнено від оподаткування під час ввезення на митну територію України, після початку повномасштабного вторгнення тільки логістичні витрати зросли втричі.

Термін окупності таких станцій для власного споживання, за приблизними підрахунками, може варіюватися, але не менше 5 років. Для побутових споживачів окупність може досягати навіть 10 років.

Враховуючи це, у 2023 році Державним Фондом Енергоефективності розроблено Програму зі стимулювання використання альтернативних джерел енергії (далі – Програма), яка передбачає стимулювання та підтримку ініціатив щодо впровадження енергоефективних заходів приватними домогосподарствами шляхом надання грантів для встановлення фотовольтаїчних систем забезпечення електроенергією. Так, учасник Програми, шляхом подання заяви на участь у сервісі «Дія» має можливість отримати грант від Державного Фонду Енергоефективності у розмірі 70% від вартості матеріалів і обладнання (сонячних панелей, акумулюючих систем, інверторів та іншого обладнання), але не більше 300 тис грн на один будинок. Також за підтримки Державного Фонду Енергоефективності діє програма енергомодернізації багатопверхових будинків «Енергодім», яка, також, дозволяє отримати грант, тобто часткову компенсацію витрат проєкту, об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ).

Детальніше з інформацією про програми енергомодернізації, розроблені Державним Фондом Енергоефективності, можна ознайомитись на офіційному веб-сайті Фонду: www.eefund.org.ua.

Утім, такі програми наразі не мають великої популярності, а продовження функціонування Фонду визначається наявністю коштів в Державному бюджеті на кожний наступний рік та фактично переданих коштів в управління Фонду.

9. Необхідність врахування викликів зміни клімату, що вже мають місце в Україні.

Під час підготовки до встановлення генеруючої установки у кожному конкретному випадку, споживачу варто ґрунтовно дослідити доцільність встановлення того чи того типу генеруючої установки, враховуючи особливості кліматичних умов, динаміки та тенденцій їх зміни, а також, особливості ландшафту в конкретній місцевості.

Водночас на законодавчому рівні Україні необхідно інтегрувати заходи кліматичної адаптації до стратегій відновлення місцевого економічного та соціального розвитку, що дозволить врахувати неминучі наслідки зміни клімату. До 2040 року за оптимістичним сценарієм очікується підвищення середньої річної температури в Україні у межах 0,8-1,1° С, а також посилення перерозподілу опадів протягом року в межах $\pm 20\%$ із їхнім збільшенням у холодний період і зменшенням у теплий, зросте кількість та частота виникнення стихійних гідрометеорологічних явищ. Такі зміни призведуть до необхідності перебудови інфраструктури населених пунктів та громад протягом найближчих 10-15 років. Тому ефективніше провадити повоєнну відбудову з урахуванням заходів з адаптації до змін клімату.

Частина громад в Україні, які є підписантами Угоди мерів (Covenant of Mayors), вже розробили деталізовані плани зі скорочення викидів вуглецевих газів та розробленими заходами з адаптації. У цих Планах дій сталого енергетичного розвитку та клімату (ПДСЕРК) на основі реальних показників прораховані можливості громади до скорочення викидів двоокису вуглецю та запропоновані конкретні заходи, що необхідно здійснити для досягнення цієї цілі. Заходи містять опис необхідних кроків та економічне обґрунтування. Значна частина заходів з адаптації не потребує вкладень значних коштів, за умови їхнього врахування на етапі планування (до прикладу, колір будівель, облаштування природо-орієнтованих заходів з адаптації в дорожній інфраструктурі, як-от зелені смуги для акумуляції та відведення дощової води, для зниження ризику підтоплення автошляхів, тощо).

Можливим шляхом подолання даної проблеми є затвердження державної методики оцінки вразливості до зміни клімату та заходів адаптації до зміни клімату; запровадження та реалізація методів адаптації громад до зміни клімату.

Разом з тим, з листопада 2024 року розробка Муніципальних енергетичних планів стане обов'язковим документом для кожної громади, тому рекомендуємо поєднати їх на регіональному рівні з програмами підтримки ініціатив та регіональними стратегіями розвитку відновлюваних джерел. Так, регіон може стати лідером із залучення активних споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ НОРМАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» № 3220-IX від 30.06.2023 р.
2. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20.02.2003 р.
3. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р.
4. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р.
5. Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» № 327-VIII від 09.04.2015 р.
6. Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» № 1540-VIII від 22.09.2016 р.
7. Закон України «Про охорону праці» № 2694-XII від 14.10.1992 р.
8. Постанова КМУ «Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт» № 466 від 13.04.2011 р.
9. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів» № 750 від 08.09.2015 р.
10. Постанова КМУ «Деякі питання проведення технічної інвентаризації» №488 від 12.05. 2023 р.
11. Постанова КМУ «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483» №544 від 30.05.2023 р.
12. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства «Про затвердження Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів» № 45 від 16.05.2011 р.
13. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Правил ринку» № 307 від 14.03.2018 р.
14. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» № 312 від 14.03.2018 р.
15. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу систем розподілу» № 310 від 11.03.2018 р.
16. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії» № 311 від 14.03.2018 р.
17. Постанова НКРЕКП «Про внесення змін до Правил роздрібного ринку електричної енергії» № 847 від 09.05.2023 р.
18. Постанова НКРЕКП № 57 від 10.01.2024 р. «Про затвердження Змін до Кодексу комерційного обліку електричної енергії».
19. Постанова НКРЕКП № 3 від 10.01.2024 р. «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП».
20. Постанова НКРЕКП № 2651 від 29.12.2023 р. «Про затвердження Порядку продажу та обліку електричної енергії, виробленої активними споживачами, та розрахунків за неї».
21. Постанова НКРЕКП № 2649 від 29.12.2023 р. «Про затвердження Змін до Кодексу системи передачі».
22. Постанова НКРЕКП № 2 від 10.01.2024 р. «Про затвердження Змін до Кодексу систем розподілу».
23. Постанова НКРЕКП № 1494 від 15.08.2023р. «Про затвердження Змін до Кодексу систем розподілу».
24. Постанова НКРЕКП № 2648 від 29.12.2023 р. «Про затвердження Змін до постанови НКРЕКП від 26 березня 2022 року № 352».
25. Постанова НКРЕКП «Про встановлення тарифів на послуги з розподілу електричної енергії АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО» із застосуванням стимулюючого регулювання» №2324 від 09.12.2023 р.

26. Постанова НКРЕКП «Про встановлення тарифів на послуги з розподілу електричної енергії ПРАТ «ДТЕК КИЇВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ» із застосуванням стимулюючого регулювання» №2331 від 09.12.2023 р.
27. «Перелік робіт з підвищеною безпекою», затверджено Наказом Держнаглядохоронпраці України №15 від 26.01.2005 р.
28. Наказ Держнаглядохоронпраці України «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною безпекою» № 15 від 26.01.2005 р.

Перелік постачальників універсальних послуг на території України, діяльність яких регламентована НКРЕКП (станом на 02.01.2023 р.)

1. ТОВ «ЕНЕРА ВІННИЦЯ»
2. ТОВ «ВОЛИНЬЕЛЕКТРОЗБУТ»
3. ТОВ «ДНІПРОВСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ ПОСЛУГИ»
4. ТОВ «ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ЕК»
5. ТОВ «ЗАКАРПАТТЯЕНЕРГОЗБУТ»
6. ТОВ «КИЇВСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ ПОСЛУГИ»
7. ТОВ «КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ЕК»
8. ТОВ «КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ЕК»
9. ТОВ «ЛЬВІВЕНЕРГОЗБУТ»
10. ТОВ «МИКОЛАЇВСЬКА ЕК»
11. ТОВ «ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ЕК»
12. ТОВ «ПОЛТАВАЕНЕРГОЗБУТ»
13. ТОВ «ПРИКАРПАТЕНЕРГОТРЕЙД»
14. ТОВ «РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ЕК»
15. ТОВ «ЕНЕРА СУМИ»
16. ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»
17. ПРАТ «ХАРКІВЕНЕРГОЗБУТ»
18. ТОВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЕНЕРГОЗБУТ»
19. ТОВ «ЧЕРКАСИЕНЕРГОЗБУТ»
20. ТОВ «ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ЕК»
21. ТОВ «ЕНЕРА ЧЕРНІГІВ»
22. ТОВ «ДОНЕЦЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ ПОСЛУГИ»
23. ТОВ «ЗАПОРІЖЖЯЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ»
24. ТОВ «ЕНЕРА СХІД» (Луганська обл.)
25. ТОВ «ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСНА ЕК»

Джерело: Офіційний веб-сайт НКРЕКП. Розділ «Тарифи на послуги постачальників універсальних послуг»

Посилання: www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/elektroenergiya/promislovishtarifi-na-elektroenergiyu-dlya-nepobutovih-spozivachiv/tarifi-na-poslugi-postachalnikov-universalnih-poslug

Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії, що діють з 01 січня 2024 року

Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії, що діють з 01.01.2024 по 31.12.2024 (включно)				
Енергорозподільчі компанії	Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії		Регламентуючий документ: Постанова НКРЕКП	
	1 клас напруги, грн/МВт·год (без урахування податку на додану вартість)	2 клас напруги, грн/МВт·год (без урахування податку на додану вартість)	№	Дата
АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО»	344,82	2028,18	2324	09.12.2023
ПРАТ «ВОЛИНЬОБЛЕНЕРГО»	256,27	1722,53	2325	09.12.2023
АТ «ДТЕК ДНІПРОВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	226,41	1328,03	2326	09.12.2023
АТ «ДТЕК ДОНЕЦЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	394,34	1808,60	2327	09.12.2023
ПРАТ «ЗАКАРПАТТЯОБЛЕНЕРГО»	474,95	2152,21	2329	09.12.2023
ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО»	177,78	1333,19	2330	09.12.2023
ПРАТ «ДТЕК КИЇВСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	194,35	767,97	2331	09.12.2023
ПРАТ «ДТЕК КИЇВСЬКІ РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	402,65	1601,47	2332	09.12.2023
ПРАТ «ЛЬВІВІОБЛЕНЕРГО»	311,75	1631,03	2334	09.12.2023
АТ «МИКОЛАЇВІОБЛЕНЕРГО»	460,44	1995,58	2335	09.12.2023
АТ «ДТЕК ОДЕСЬКІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»	304,92	1872,98	2336	09.12.2023
АТ «ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО»	250,87	1748,69	2337	09.12.2023
АТ «ПРИКАРПАТТЯОБЛЕНЕРГО»	330,44	2131,79	2338	09.12.2023
АТ «СУМИОБЛЕНЕРГО»	316,88	2243,43	2340	09.12.2023

ВАТ «ТЕРНОПІЛЬОБЛЕНЕРГО»	400,33	2126,05	2341	09.12.2023
АТ «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»	438,67	1818,79	2342	09.12.2023
АТ «ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГО»	423,93	2019,05	2344	09.12.2023
ПАТ «ЧЕРКАСІОБЛЕНЕРГО»	242,03	1709,11	2345	09.12.2023
АТ «ЧЕРНІГІВОБЛЕНЕРГО»	435,25	2147,25	2347	09.12.2023
ТОВ «ДТЕК ВИСОКОВОЛЬТНІ МЕРЕЖІ»	102,57	2630,87	2348	09.12.2023
ПРАТ «ПЕЕМ «ЦЕК»	201,57	1387,91	2349	09.12.2023
ТОВ «ЛУГАНСЬКЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ»	556,28	2140,52	2351	09.12.2023
ДПЕМ ПРАТ «АТОМСЕРВІС»	91,36	1411,45	2350	09.12.2023
ДП «РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛЕКТРИЧНІ МЕРЕЖІ»	181,01	545,02	2354	09.12.2023
ПРАТ «ДТЕК ПЕМ-ЕНЕРГОВУГІЛЛЯ»	61,91	619,19	2353	09.12.2023
ТОВ «НАФТОГАЗ ТЕПЛО» (м. Новий Розділ)	316,01	1844,35	2352	09.12.2023
ТОВ «НАФТОГАЗ ТЕПЛО» (м. Новояворівськ)	286,48	1476,01		
АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»	388,59	1730,19	2355	09.12.2023

Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії, що діють з 01.01.2024 по 31.03.2024 (включно)

Енергорозподільчі компанії	Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії		Регламентуючий документ: Постанова НКРЕКП	
	1 клас напруги, грн/МВт-год (без урахування податку на додану вартість)	2 клас напруги, грн/МВт-год (без урахування податку на додану вартість)	№	Дата
АТ «ЖИТОМИРОБЛЕНЕРГО»	327,86	1643,05	2328	09.12.2023
ПРАТ «КІРОВОГРАДОБЛЕНЕРГО»	397,24	1605,49	2333	09.12.2023
ПРАТ «РІВНЕОБЛЕНЕРГО»	243,49	1344,41	2339	09.12.2023

АТ «ХЕРСОНОБЛЕНЕРГО»	491,28	1439,92	2343	09.12.2023
АТ «ЧЕРНІВЦІОБЛЕНЕРГО»	187,81	1462,19	2346	09.12.2023

Джерело: офіційний веб-сайт НКРЕКП, розділ «Тарифи на послуги з розподілу електричної енергії».

Посилання: www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/elektroenergiya/promislovist/tarifi-na-elektroenergiyu-dlya-nerobutovih-spozivachiv/tarifi-na-poslugi-z-rozpodilu-elektrichnoyi-energiyi/tarifi-na-poslugi-z-rozpodilu-elektrichnoyi-energiyi-shcho-diyut-z-01-sichnya-2024-roku

{Додаток 2 в редакції Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 716 від 20.03.2020}

Інформація про середньозважені ціни, зафіксовані на ринку «на добу наперед» (РДН) та внутрішньодобовому ринку (ВДР) за 2023 рік

Місяць	Ціна на РДН (за 1 МВт/год. без ПДВ)	Ціна на ВДР (за 1 МВт/год. без ПДВ)
Січень 2023	3 466.83	3 684.26
Лютий 2023	3 213.43	3 457.78
Березень 2023	3 239.27	3 539.56
Квітень 2023	2 813.74	3 181.49
Травень 2023	2 867.02	3 318.04
Червень 2023	2 971.47	2 935.68
Липень 2023	3 669.87	3 994.16
Серпень 2023	4 162.23	4 682.10
Вересень 2023	3 906.93	4 314.87
Жовтень 2023	4 065.58	4 348.37
Листопад 2023	4 357.80	4 603.94
Грудень 2023	4101, 86	4 637.06

Джерело: веб-сайт ДП «Оператор ринку».

Посилання: www.oree.com.ua

ЗАЯВА

про улаштування вузла обліку для установок активного споживача та/або генеруючих установок приватного домогосподарства, що виробляє електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру та організації каналів передачі даних

Я, _____, власник (користувач) електроустановок, що розташовані за адресою: _____,

Проживаю (zareєстрований) за адресою _____ є споживачем електричної енергії відповідно до EIC-коду площадки комерційного обліку електричної енергії, наданої _____ (найменування ОСР, структурного підрозділу) від _____ № _____, повідомляю про монтаж електроустановки активного споживача та/або генеруючої установки, що виробляє електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру (потрібне підкреслити).

Схема, що відповідає однолінійній схемі підключення електроустановки активного споживача та/або генеруючої установки (потрібне підкреслити), що виробляє електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру (потрібне підкреслити), додається.

У зв'язку з цим та відповідно до вимог Кодексу комерційного обліку прошу: здійснити позачергову технічну перевірку/надати послугу з улаштування вузла обліку (потрібне підкреслити); організувати канали передачі даних.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та з метою належного отримання послуги з улаштування вузла обліку електричної енергії я,

(прізвище, ім'я та по батькові заявника)
даю згоду на оброблення моїх персональних даних.

(підпис)

Контактний номер телефону для зворотного зв'язку _____

Додаток:

однолінійна схема улаштування вузла(ів) комерційного обліку електричної енергії електроустановки активного споживача та/або генеруючої установки приватного домогосподарства (потрібне підкреслити) у двох примірниках.

_____ 20__ р. _____

(підпис, ПІБ)

Заява про встановлення генеруючої установки споживачем

Вхідний номер (заповнюється ОСР під час подання заяви споживачем)	Дата реєстрації (заповнюється ОСР під час подання заяви споживачем)
Кому:	
Оператор системи розподілу (структурний підрозділ за місцем розташування об'єкта споживача)	
Від кого:	
Найменування юридичної особи або ПІБ фізичної особи – споживача електричної енергії	
Номер запису про право власності та реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно	
Унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності)	
Індивідуальний податковий номер (для юридичної особи)	
Реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган і мають відмітку в паспорті (або слово «відмова» у разі, якщо паспорт виготовлений у формі картки) – серія та номер паспорта) (за наявності)	
Код ЄДРПОУ (для юридичної особи)	
Наявність/відсутність статусу платника єдиного податку (для юридичної особи)	
ЕІС-код точки розподілу	
Дозволена потужність відповідно до умов договору про надання послуг з розподілу електричної енергії	
Рівень напруги в точці приєднання, кВ	

Вихідні дані щодо параметрів генеруючих електроустановок споживача:	
Місце розташування генеруючої установки	
Режим роботи генеруючої установки (з можливістю відпуску виробленої електричної енергії в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР/без можливості відпуску виробленої електричної енергії в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР)	
Рівень напруги в точці підключення генеруючої установки, кВ	
Потужність генеруючих установок споживача, кВт	
Тип генеруючих установок споживача	
Додаткова інформація, що може бути надана споживачем за його згодою	
Інформація щодо виконання технічних вимог для приєднання (підключення) генеруючої установки із можливістю відпуску електричної енергії, виробленої такою генеруючою установкою, в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР:	
виконання налаштувань параметрів обладнання (інвертора) у межах, визначених державними стандартами (так/ні)	
улаштування технічних засобів та/або проведення відповідного налаштування обладнання (інвертора) для забезпечення автоматичного відключення УЗЕ і генеруючої електроустановки від електричної мережі ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР у разі раптового зникнення в ній напруги та унеможливлення подачі напруги в електричну мережу у разі відсутності в ній напруги (необхідно вказати, які саме технічні засоби улаштовано або які налаштування обладнання (інвертора) проведено)	
улаштування технічних засобів для недопущення відпуску в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР електричної енергії, параметри напруги якої не відповідають визначеним державними стандартами (необхідно вказати, які саме технічні засоби улаштовано)	
забезпечення місць для опломбування встановлених на виконанням технічних вимог засобів захисту, блокувань, захисної автоматики, контролю (так/ні)	
забезпечення комерційного обліку електричної енергії відповідно до вимог Кодексу комерційного обліку (так/ні)	

Інформація щодо виконання технічних вимог для приєднання (підключення) генеруючої установки без можливості відпуску електричної енергії, виробленої такою генеруючою установкою, в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР:	
виконання налаштувань параметрів обладнання (інвертора) у межах, визначених державними стандартами (так/ні)	
улаштування технічних засобів (смартметр, пристрій для обмеження генерації тощо) та/або проведення відповідного налаштування протиаварійної автоматики для недопущення видачі в електричну мережу ОСП, ОСР та їх користувачів, ОМСР електричної енергії, виробленої генеруючою установкою (необхідно вказати, які саме технічні засоби улаштовано або які налаштування обладнання (інвертора) проведено)	
Повідомлення про результати розгляду цієї заяви прошу надати:	
електронною поштою (необхідно вказати адресу)	
поштою (необхідно вказати поштову адресу)	
виключно в особистому кабінеті споживача на вебсайті ОСР (так/ні)	
Адреса для листування:	
Номер мобільного телефону	
Цією заявою повідомляю про встановлення генеруючої установки та прошу оформити у порядку, визначеному ПРРЕЕ, паспорт точки розподілу. У випадках, визначених Кодексом, гарантую забезпечення доступу представників ОСР для здійснення обстеження генеруючої установки щодо відповідності її встановлення вимогам цього Кодексу та перевірки впливу на показники якості електричної енергії	
Відповідальність за достовірність даних, наданих у заяві, несе заявник. Достовірність наданих даних підтверджую _____ (дата) _____ (підпис) Підтверджує згоду на автоматизовану обробку його персональних даних згідно з чинним законодавством та можливу їх передачу третім особам, які мають право на отримання цих даних згідно з чинним законодавством, у тому числі щодо кількісних та/або вартісних обсягів наданих за Договором послуг. _____ (підпис)	

{Кодекс доповнено новим Додатком 11 згідно з Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 1369 від 01.11.2022}

**ПРИМІРНИЙ ДОГОВІР
про купівлю-продаж електричної енергії за механізмом самовиробництва**

_____ № _____ _____
(місце укладення) (дата)

(найменування електропостачальника)

в особі _____
(посада, прізвище та ініціали)

що діє на підставі _____
(назва установчого документа)

(далі – постачальник універсальних послуг), з однієї сторони, та

(прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи/найменування юридичної особи)

що проживає (zareєстрований) за адресою _____

(адреса, контактний телефон)

(далі – Активний споживач), з іншої сторони (далі - сторони), уклали договір про купівлю-продаж електричної енергії за механізмом самовиробництва, який є додатком до договору про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг (далі – договір про постачання електричної енергії) від _____ № _____ за місцезнаходженням об'єкта Активного споживача, де встановлені генеруючі установки

_____ місцезнаходження об'єкта, де встановлені генеруючі установки,
_____.

ЕІС-код Точки комерційного обліку

Під час виконання умов цього Договору сторони зобов'язуються діяти відповідно до вимог Закону України «Про ринок електричної енергії», Закону України «Про альтернативні джерела», Кодексу комерційного обліку, Кодексу систем розподілу, Кодексу системи передачі, Правил роздрібного ринку електричної енергії, (далі – ПРРЕЕ).

1. Предмет договору

За цим Договором Активний споживач продає надлишки виробленої електричної енергії його генеруючою установкою та/або збереженої електричної енергії його установкою зберігання, а постачальник універсальних послуг купує таку електричну енергію відповідно до умов цього Договору.

2. Права та обов'язки сторін

2.1. Постачальник універсальних послуг має право:

отримувати від Активного споживача оплату за спожиту/відібрану електричну енергію, за процедурою, визначеною у договорі про постачання електричної енергії, у разі якщо вартість спожитої/відібраної електричної енергії більше за вартість відпущеної електричної енергії;

тимчасово припиняти купівлю виробленої генеруючою установкою електричної енергії та/або збереженої електричної енергії установкою зберігання Активного споживача у разі виявлення постачальником комерційного обліку та/або оператором системи пошкодження засобу вимірювальної техніки або його неправильної роботи, пошкодження/відсутності пломб на ньому з вини Активного споживача;

тимчасово (на розрахунковий період) припиняти розрахунки за цим договором у разі виявлення (під час здійснення контрольного огляду, технічної перевірки ЗКО) відсутності та/або несправності (невідповідності договірним умовам) встановлених Активним споживачем на генеруючих установках технічних засобів обмеження відпускної потужності електричної енергії або виявлення одномоментного перевищення Активним споживачем дозволеної до відпуску в мережу електричної потужності;

зупинити розрахунки за цим договором з дати скасування статусу Активного споживача до дати його відновлення.

2.2. Постачальник універсальних послуг зобов'язаний:

дотримуватися вимог нормативно-технічних документів та цього Договору;

здійснювати отримання від адміністратора комерційного обліку та обробку даних вузла обліку Активного споживача;

надавати Активному споживачу оформлені платіжні документи;

здійснювати оплату за куплену у Активного споживача електричну енергію, згідно з главою 5 цього Договору;

сплачувати Активному споживачу неустойку (пеню) у разі прострочення платежів за куплену електричну енергію;

у чіткий та прозорий спосіб інформувати Активного споживача про вартість відпущеної та спожитої/відібраної електричної енергії за механізмом самовиробництва із зазначенням цін за відповідний розрахунковий період.

надавати Активному споживачу інформацію про послуги, пов'язані з купівлею електричної енергії.

2.3. Активний споживач має право:

отримувати від постачальника універсальних послуг оплату за відпущену електричну енергію, визначеною згідно з главою 5 цього Договору;

на відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно з чинним законодавством;

на оплату неустойки (пені) у разі неоплати або несвоєчасної оплати за відпущену електричну енергію;

здійснювати контроль за правильністю оформлення електропостачальником платіжних документів.

2.4. Активний споживач зобов'язаний:

дотримуватися вимог нормативно-технічних документів та цього Договору;

забезпечити окремий облік спожитої електроенергії безпосередньо від власних або приєднаних генеруючих установок та/або УЗЕ, у тому числі третіх осіб;

забезпечувати належний технічний стан та безпечну експлуатацію генеруючих установок та УЗЕ;

забезпечувати збереження засобів вимірювальної техніки і пломб на них розміщених на території Активного споживача.

3. Вимірювання та облік електричної енергії

3.1. Активний споживач, який встановлює генеруючу установку, призначену для виробництва електричної енергії, повинен додатково до комерційного обліку спожитої з електричної мережі та відпущеної в електричну мережу електричної енергії забезпечити облік виробленої власною генеруючою установкою електричної енергії, відповідно до вимог Кодексу комерційного обліку.

Вузол обліку має бути обладнаний пристроєм, який забезпечує дистанційне зчитування даних для роботи в складі автоматизованої системи комерційного обліку електричної енергії постачальника послуг комерційного обліку (оператора системи).

3.2. Відомості про засіб (засоби) вимірювальної техніки електричної енергії, що використовується в розрахунках за цим Договором, зазначаються у паспорті точки розподілу.

4. Умови та порядок взаєморозрахунків

4.1. Розрахунковим періодом є календарний місяць.

4.2. Постачальник універсальних послуг на підставі даних комерційного обліку здійснює визначення погодинних обсягів та вартості відбраної/спожитої Активним споживачем з електричної мережі електричної енергії (із застосуванням ціни, встановленої умовами договору про постачання електричної енергії), а також погодинних обсягів та вартості відпущеної Активним споживачем електричної енергії в електричну мережу (із застосуванням передбачених законом або цим Договором цін).

4.3. Постачальник універсальних послуг здійснює взаємозалік вартості обсягу відпущеної електричної енергії генеруючою установкою/установкою зберігання Активного споживача в електричну мережу та вартості обсягу спожитої/відбраної електричної енергії з електричної мережі, з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної

енергії, станом на перше число календарного місяця після закінчення розрахункового періоду.

Якщо за розрахунковий період (місяць) вартість відібраної/спожитої електричної енергії з електричної мережі перевищує вартість відпущеної електричної енергії, то різниця між вартістю відібраної/спожитої та відпущеної електричної енергії підлягає сплаті Активним споживачем на користь постачальника універсальних послуг.

Якщо за розрахунковий період (місяць) вартість відпущеної електричної енергії перевищує вартість відібраної/спожитої електричної енергії, то різниця між вартістю відпущеної та спожитої електричної енергії зараховується на особовий рахунок та підлягає сплаті постачальником універсальних послуг такому Активному споживачу до 15 числа місяця, наступного за розрахунковим.

До складу обсягу відпущеної електричної енергії в електричну мережу Активним споживачем під час здійснення передбаченого цим Договором взаємозаліку, зараховується електрична енергія, вироблена генеруючими установками третіх осіб, що приєднані до електричних мереж або електроустановок Активного споживача, та не спожита електроустановками такого Активного споживача.

4.4. Активний споживач здійснює погодинний продаж електричної енергії постачальнику універсальних послуг за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині).

4.5. Вартість послуг з розподілу/передачі електричної енергії, відібраної/спожитої Активним споживачем електричної енергії, сплачується Активним споживачем постачальнику універсальних послуг.

4.6. Якщо засіб вимірювальної техніки тимчасово не працює у складі автоматизованої системи комерційного обліку електричної енергії постачальника комерційного обліку та/або оператора системи, контрольне зняття погодинних значень показів засобу обліку проводиться постачальником комерційного обліку та/або оператором системи щомісяця.

Покази засобу вимірювальної техніки фіксуються в акті купівлі-продажу електричної енергії, який складається у двох примірниках та підписується Активним споживачем і постачальником універсальних послуг. До акта додається роздруковка з пам'яті засобу вимірювальної техніки про обсяги та напрямки перетоків електричної енергії за відповідний розрахунковий період.

4.7. У разі виявлення постачальником послуг комерційного обліку та/або оператором системи пошкодження засобу вимірювальної техніки, його неправильної роботи чи пошкодження або відсутності пломб на ньому з вини Активного споживача, електропостачальник припиняє купівлю електричної енергії за цим договором з першого дня розрахункового періоду, в якому було виявлено порушення, та поновлює з дати відновлення комерційного обліку електричної енергії після усунення порушень.

4.8. Якщо порушення комерційного обліку електричної енергії на об'єкті Активного споживача сталося не з його вини, розрахунок виробленої генеруючою електроустановкою, але не облікованої електричної енергії, має здійснюватися відповідно до обсягів електричної енергії, виробленої у відповідному періоді попереднього року.

У разі відсутності даних за попередній рік розрахунок виробленої генеруючою електроустановкою Активного споживача, але не облікованої електричної енергії, має здійснюватися Активним споживачем відповідно до обсягів, які були зафіксовані в попе-

редньому розрахунковому періоді.

5. Відповідальність сторін

5.1. Постачальник універсальних послуг несе відповідальність за:

шкоду, заподіяну Активному споживачу або його майну, в розмірі і порядку, визначених відповідно до чинного законодавства;

недотримання передбачених пунктом 4.3 цього Договору строків та обсягу коштів до виплати різниці між вартістю обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу та вартістю обсягу відбору/споживання електричної енергії з електричної мережі з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної енергії;

порушення прав Активного споживача.

5.2. Активний споживач несе відповідальність за:

шкоду, заподіяну електропостачальнику або його майну, в розмірі і порядку, визначених відповідно до чинного законодавства;

відмову в доступі до об'єкта Активного споживача відповідно до порядку, встановленого чинним законодавством та ПРРЕЕ;

порушення прав постачальника універсальних послуг;

пошкодження засобів обліку.

5.3. Заборгованість Активного споживача за відібрану/спожиту електричну енергію більше ніж за 2 розрахункових періоди є підставою для призупинення постачальником універсальних послуг виплат за цим Договором. Після погашення заборгованості та нарахованих штрафних санкцій, оплата за куплену електричну енергію поновлюється протягом 3 робочих днів з дня отримання від Активного споживача підтверджуючих документів.

5.4. У разі непроведення виплат постачальником універсальних послуг за результатами взаємозаліків передбачених цим Договором, до 15 числа місяця, наступного за розрахунковим, постачальник універсальних послуг зобов'язаний сплатити Активному споживачу пеню в розмірі подвійної облікової ставки Національного банку, що діяла в період, за який сплачується пеня, від суми простроченого платежу за кожен день прострочення платежу.

5.5. Сторона не несе відповідальності за шкоду, заподіяну іншій Стороні, якщо доведе, що шкода виникла з вини іншої Сторони або внаслідок дії обставин непереборної сили.

6. Строк дії договору

6.1. Цей Договір набирає чинності з дня його підписання та діє протягом дії договору про постачання електричної енергії від _____ № _____.

6.2. Дія цього Договору припиняється у разі:

одночасного укладення Активним споживачем договору купівлі-продажу за «зеленим» тарифом і договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва

на одну і ту саму генеруючу установку Активного споживача. Таке припинення дії цього Договору відбувається з дати виникнення зобов'язань перед Активним споживачем за договором купівлі-продажу за «зеленим» тарифом не потребує укладення додаткової угоди та не тягне за собою припинення зобов'язань Активного споживача за укладеним з постачальником універсальних послуг договором про постачання електричної енергії; зміни електропостачальника Активним споживачем.

7. Порядок вирішення спорів

Спори, що можуть виникнути з питань виконання цього Договору вирішуються шляхом переговорів, а якщо вони не можуть бути вирішені шляхом переговорів – в судовому порядку.

8. Місцезнаходження сторін

Постачальник універсальних послуг:

тел.: _____

_____ 20_ року

Активний споживач:

тел.: _____

_____ 20_ року»